RYNEK METALOWY i MASZYNOWY

THE-METAL-AND-MACHINE-MARKET (WEEKLY) LE MARCHÉ DES METAUX ET DES MACHINES (HEBDOMADAIRE)

DER METALL- UND MASCHINEN-MARKT (WOCHENFACHBLATT)

STAŁE DODATKI: „ELEKTRO- I RADJOTECHNIKA” ♦ „POSTĘPY W PRZEMYŚLE” Z „DZIAŁEM AUTOMOBILOWYM” ♦ „DZIAŁ BUDOWLANY I CERAMICZNY” ♦ „DZIAŁ MASZYN ROLNICZYCH”

PRZEDPŁATA kwartalna 4½ zł + 40 gr za dostawę franko w dom.

Tygodnik abonować można na wszystkich pocztach w Państwie Polskiem.

Ceny ogłoszeń i inne warunki zamieszczone są na stronie ostatniej.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA POZNAŃ, WIELKA 10. - TEL. 2277

Pismo rozpowszechnione w całym kraju

Subscription rates: For 3 months (England) sh 5
„ „ „ (Germany) Gmks 4.50
„ „ „ (U. S. A.) Dol. 1,—

ADVERTISING-RATES:
Full page zł 130,— Half a page zł 75,— One fourth of a page zł 45,— One eighth of a page zł 25,— One sixteenth of a page 15,— Advertisements on Cover plus additional tee. Advertisements from abroad will be calculated according to special rates. In special editions the rates are different.

Nr. 44 Poznań, 3 listopada 1928 Rok VIII

Górnictwo i przemysł we wrześniu r. b.

W górnictwie węglowem nastąpił we wrześniu nieznaczny spadek wydobycia i zbytu węgla zarówno w kraju, jak na rynkach zagranicznych. Według danych tymczasowych, produkcja węgla wynosiła we wszystkich zagłębiach około 3 354 tys. ton, była zatem w ogólnej sumie prawie o 60 tys. ton mniejsza, niż w poprzednim miesiącu. Jeżeli uwzględni się jednak mniejszą ilość dni roboczych we wrześniu (25 dni wobec 26 w sierpniu br.), to przeciętne dzienne wydobycie z września przewyższa przeciętne dzienne wyniki z sierpnia, wynosi bowiem w ostatnim miesiącu prawie 134,2 tys. ton, wobec 131.2 tys. w sierpniu.

Eksport węgla z Polski w miesiącu sprawozdawczym wynosił około 1 248 tys. ton i kierował się do następujących krajów (w tys. ton):

	IX. 1927	VIII. 1928	IX. 1928
Austrja	284	230	258
Węgry	67	68	76
Czechosłowacja	7	83	83
Jugosławja	49	41	37
Italja	99	42	35
Rumunja	17	17	28
Francja	10	31	40
Szwajcarja	12	10	16
Szwecja	233	269	243
Danja	120	152	118
Gdańsk	35	44	36
Łotwa	33	51	62
Litwa z Kłajpedą	12	24	25
Norwegja	29	61	48
Finlandja	38	62	56
Inne kraje i węgiel okręt.	27	75	67
Razem	1 072	1 260	1 248

Eksport do krajów północnych zmniejszył się o około 75 tys. ton, spadek ten został jednak w części wyrównany systemem wywozu do krajów sukcesyjnych, Francji, Rumunji i Włoch, tak, że ogólna zniżka eksportu we wrześniu wynosi tylko około 12 tys. ton. Szczególnie Austrja wykazała w tym miesiącu wielkie zapotrzebowanie na węgiel polski, tak, że podług wiadomości ze Śląska niektóre kopalnie nie mogły nadążyć z wysyłką. Rekordową jak dotychczas cyfrę wysłano drogą morską, bo około 705 tys. ton, z czego na Gdańsk przypada 513 tys. (w sierpniu 503 tys.), na Gdynię 192 tys. (w sierpniu 169 tys.).

Zbyt węgla w kraju utrzymał się z małą tylko zniżką na poziomie z poprzedniego miesiąca i wynosił około 1 895 tys. ton wobec 1 902 tys. w sierpniu oraz 1 881 tys. we wrześniu 1927 roku. Jak się dowiadujemy z Zagłębia Śląskiego, zapotrzebowanie węgla w kraju wykazuje znaczniejsze sezonowe zwiększenie, a terminową wysyłkę utrudniał w niektórych wypadkach brak dostatecznej ilości wagonów oraz niewystarczająca już przelotność linij kolejowych z Zagłębia Śląskiego w stronę województw centralnych i wschodnich.

Zapasy węgla na zwałach na Śląsku nieznacznie się powiększyły z 847 tys. ton w sierpniu do około 860 tys. ton we wrześniu; w kopalniach dąbrowskich pozostały prawie bez zmiany w wysokości około 420 tys. ton.

Wysokość produkcji *hutnictwa żelaznego* nie wykazała znaczniejszych odchyleń w stosunku do sierpnia, a z uwzględnieniem mniejszej ilości dni roboczych we wrześniu (25 wobec 26 w sierpniu) rzeczywista dzienna wytwórczość zakładów hutniczych wykazuje pewną zwyżkę. Podług tymczasowych danych za wrzesień r. b. wyprodukowano w poszczególnych działach hutniczych (w tonach):

	Surówka	Stal zlewna	Wytwory walcow.
1913 r. przec. mies.	85 927	138 376	99 877
1925 r. przec. mies.	26 214	65 673	48 820
1927 r. przec. mies.	51 451	103 706	72 912
1928 r. lipiec	56 209	122 203	90 742
1928 r. sierpień	56 834	128 297	91 851
1928 r. wrzesień	56 460	126 074	92331

Podług sprawozdania Syndykatu Hut zmniejszyły się w ostatnim miesiącu zamówienia rządowe dość znacznie, podczas gdy zakupy klienteli prywatnej, szcze-

gólnie handlu hurtowego, utrzymały się na stosunkowo korzystnym poziomie z poprzedniego miesiąca. Z powodu zakończonego sezonu w ocynkowalniach blach najdotkliwiej osłabł popyt na blachy cienkie, spadek zamówień w tych produktach został jednak w znacznej części wyrówn. zwiększoną sprzedażą żelaza sztabowego i formowanego oraz walcówki i blach grubszych. Podług wiadomości z hut g-śląskich stan zamówień na październik jest dobry i zapewnia hutom pełne zatrudnienie. Licząc się jednak ze spadkiem zakupów w listopadzie i grudniu, Syndykat Hut w dalszym ciągu usilnie zabiega o znaczniejsze dostawy rządowe szczególnie materjałów kolejowych dla Min. Komunikacji.

Jakkolwiek oczekiwane po zbiorach znaczniejsze odprężenie na rynku pieniężnym w handlu żelazem dotychczas prawie zupełnie się nie ujawniło to jednak warunki płatności w obrotach Syndykatu Hut są w stosunku do innych branż dość korzystne. Stosunek wpływów gotówkowych do wekslowych był w ostatnich miesiącach następujący:

	gotówka	weksle
czerwiec	67,0	33,0
lipiec	67,1	32,9
sierpień	60,0	40,0
wrzesień	62,7	37,3

Protesty wekslowe nie przekraczały 0,50 proc. ogólnej sumy wpływów Syndykatu.

W eksporcie wyrobów walcownianych naszych hut zaznaczyła się już w sierpniu nieznaczna poprawa, szczególnie dzięki zwiększonej wysyłce do Jugosławji, Danji, Rosji i Niemiec. Jak nam komunikują z Katowic, ożywił się również we wrześniu wywóz hut śląskich do Rumunji, państw bałtyckich, Holandji oraz do Rosji, z którą zawarto szereg kontraktów na dostawę większej ilości materjałów hutniczych, jednakowoż na stosunkowo długi kredyt. Zmalał natomiast eksport do Węgier, Austrji i Czechosłowacji pod wpływem skutków zawartych z temi krajami umów o ochronie terytorjalnej, gdyż huty wypełniały tylko zamówienia zaakceptowane przed zawarciem porozumienia.

Położenie *hut cynku i ołowiu,* jako o wysokim stopniu zależne od konjunktur zbytu dla tych metali na rynkach światowych, pozostało naogół niezmienione. Ceny rynku surowego w dalszym ciągu zniżkowały i zeszły na giełdzie londyńskiej z Ł. 24 sh. 16 za lt. w ostatnim dniu sierpnia do Ł. 24 sh. 0 w pierwszych dniach października. Jak informuje fachowa prasa zagraniczna, pertraktacje o przystąpienie producentów amerykańskich do porozumienia przemysłu cynkowego Europy mają zostać ponownie podjęte. Również ceny ołowiu w Londynie wykazały nieznaczne wahania w dół z Ł. 20 sh. 2 w końcu sierpnia do Ł. 20 sh. 0 w pierwszych dniach bieżącego miesiąca.

W pierwszej połowie września odbył się w Zakopanem zjazd przedstawicieli Polskiego Zjednoczenia Sprzedaży Blachy Cynkowej z przedstawicielami Międzynarodowego Syndykatu Sprzedaży Blachy Cynkowej, na którym postanowiono utworzyć w Polsce kartel blachy cynkowej i rozwinąć propagandę szerszego stosowania blachy cynkowej do krycia dachów.

Stan zatrudnienia oraz warunki zbytu *metalowego przemysłu* przetwórczego przedstawiają się niejednolicie. Fabryki *maszyn rolniczych* są jeszcze dostatecznie zatrudnione w działach, wyrabiających maszyny do omłotu i czyszczenia zboża oraz sieczkarnie. Fabryki narzędzi do uprawy roli przeszły wobec ukończonego sezonu do produkcji na skład. Wpływ nowych zamówień na maszyny rolnicze jest dotychczas niewielki i zdaniem przemysłowców metalowych stan zatrudnienia fabryk na początek przyszłego roku zapowiada się nieco mniej korzystnie niż w r. b., głównie wskutek trudności finansowych fabryk, spowodowanych małym wpływem gotówki i posiadaniem nadmiernej ilości weksli długoterminowych, których przemysł zdyskontować nie może.

Dobrze zatrudnione są w dalszym ciągu wytwórnie maszyn i przyborów *elektrotechnicznych.* Z powodu niewystarczających zamówień fabryki lokomotyw nie wykorzystują swej pełnej zdolności wytwórczej. W warsztatach budowy wagonów lepiej zatrudniony jest dział wagonów osobowych, podczas gdy stan zamówień na wagony towarowe jest gorszy. W dziale obrabiarek zmniejszyły się nieznacznie zlecenia na dostawy maszyn włókienniczych, inne działy pracują normalnie. Pewne sezonowe osłabienie konjunktury zauważono w fabrykach śrub, wyrobów kutych, konstrukcyj metalowych i wyrobów kotlarskich w okręgu bielskim. Naogół daje się odczuć niezbyt korzystny stan zatrudnienia w gałęziach przemysłu, pracujących na potrzeby budownictwa. Fabryki gwoździ przystępują do redukcji dni pracy w tygodniu. Natomiast warsztaty urządzeń zdrowotnych i kanalizacyjnych pracują nadal w zadawalających warunkach.

Aluminjum na rynkach światowych

Olbrzymi wzrost wytwórczości. — Udział w niej poszczególnych krajów. — Kartel europejski i amerykański. — Obecna równowaga i możliwość jej zachwiania.

Konjunktury zbytu na aluminjum w ostatnich latach silnie wzrosły. Podczas gdy w ostatnim roku powojennym światowa wytwórczość tego metalu wynosiła nie wiele więcej ponad 60 000 ton, w roku ubiegłym wedle ostatnio opublikowanych statystyk podniosła się ona przeszło trzykrotnie i wynosi obecnie około 200 000 ton.

Stan taki tłumaczy się olbrzymim rozrostem tych gałęzi techniki, które zużywają aluminjum w zakresie swej produkcji, jak np. lotnictwa, dla którego aluminjum ze względu na swą lekkość jest materjałem nieodzownym i bezkonkurencyjnym, dalej przemysłu samochodowego, elektrotechnicznego itd., gdzie znajduje szerokie zastosowanie, konkurując skutecznie z żelazem i miedzią.

Światowa wytwórczość aluminjum rozpada się procentualnie na poszczególne kraje w sposób następujący:

	%
Stany Zjedn. Am.	35,7
Kanada	13,3
Norwegja	10,2
Szwajcarja	9,8
Niemcy	15,5
Francja	9,8
Pozostałe kraje	5,7
razem	100

Jeśli porównamy powyższe dane ze statystyką wydobycia surowca aluminjowego, t. zn. rudy bauksytu w poszczególnych ośrodkach górniczych, to stwierdzić będziemy mogli, że ilość gotowego metalu, wyprodukowanego w poszczególnych krajach nie odpowiada ich wydajności pod względem surowca. Okoliczność ta tłumaczy się faktem, podobnym zresztą, jak przy produkcji cynku (o czem swego czasu pisaliśmy), że wytwórczość aluminjowa znacznie więcej zależna jest od źródeł energji (wody lub węgla), aniżeli od źródeł surowca. W wyniku tego zakłady produkcji aluminjum z reguły ciążą w pobliże kopalń węgla, lub wielkich źródeł energji wodnej, jak to ma miejsce np. w Szwajcarji (woda), Niemczech (węgiel) itp.

Naogół biorąc, przemysł aluminjowy należy do rzędu najbardziej skoncentrowanych. Wytwórczość europejska zgrupowana jest całkowicie pod egidą europejskiego kartelu aluminjowego, po tamtej stronie oceanu zaś dzierży ją w swych rękach potężna Aluminium Co. of America, kontrolująca przeszło 50 proc. całej produkcji światowej.

Oba te kartele dotychczas nie wchodziły ze sobą w większe kolizje handlowe. Tłumaczy się to tem, że wytwórczość Aluminium Co. pochłaniana jest całkowicie przez rynek amerykański, w związku z czem na rynek europejski zupełnie się nie przedostaje. Zresztą byłoby to nawet w normalnych warunkach niemożliwe, gdyż metal pochodzenia amerykańskiego jest droższy i bez zastosowania silnego dumpingu nie mógłby konkurować na rynku europejskim z tutejszą produkcją. W Ameryce zaś wytwórczość aluminjum chroniona jest przez wysokie cła, wynoszące 5 centów od 1 lb., w związku z czem import metalu z Europy jest bardzo ograniczony.

Sytuacja powyższa zmusza kartel europejski do regulowania wytwórczości przez elastyczne ustalanie kwot produkcyjnych dla poszczególnych ośrodków. Dzieje się to w ten sposób, że zakłady, które przekraczają ustalony kontyngent, zmuszone są specjalną konwencją do nabycia od innych członków kartelu ilość aluminjum, proporcjonalną do swej nadprodukcji.

Obecnie równowaga ta zagraża jednakowoż zachwianiem, gdyż amerykańska Aluminium Co. zakłada obecnie w Kanadzie olbrzymią wytwórnię aluminjum, obliczoną na produkcję roczną 100 tys. ton metalu. Uplasowanie tak znacznego kontyngentu na wewnętrznym rynku amerykańskim będzie bardzo trudne wobec czego liczyć się należy z wtargnięciem amerykańskiego produktu na rynek europejski. Nie wiadomo wszakże, czy zdolność wytwórcza zakładów kanadyjskich będzie w pełni wykorzystana i czy nie pociągnie za sobą automatycznego zmniejszenia produkcji w Stanach Zjedn. Przyszłość dopiero otworzy nam karty zamierzeń przemysłowców amerykańskich w tej dziedzinie.

J. J.

Jak pracuje ciężki przemysł maszynowy w Bydgoszczy?

Wśród fabryk, pracujących dla potrzeb naszego przemysłu na pierwsze miejsce wysuwa się Bydgoska Fabryka Maszyn H. Loehnert Tow. Akc. Doceniając ważność tej gałęzi przemysłu, przedstawiciel „Gazety Handlowej" zwrócił się do dyr. fabryki p. inż. B. Tarnowskiego, który, po uprzedniem zaznajomieniu go z objektami fabrycznemi, udzielił mu następujących informacyj o obecnym stanie produkcji fabryki.

— Jak się przedstawia sprawa realizacji projektów, w kierunku rozszerzenia produkcji?

— Szereg projektów, o których wspominałem Panu przed kilku miesiącami, w dużej części jest zrealizowanych. Zaznaczam „w części" dlatego, że walczymy ciągle z trudnościami pieniężnemi, które w wysokim stopniu utrudniają nam rozbudowę przedsiębiorstwa w tych granicach, w jakich rozbudować je pragniemy. W ostatnich czasach przystąpiliśmy do budowy kotłów parowych na niskie i wysokie ciśnienie. Dział ten, aczkolwiek zupełnie nowy, rozwija się pomyślnie. Napływają zamówienia, które w miarę możności staramy się załatwić w terminie najkrótszym. Drugą inowacją, jaką wprowadziliśmy, to budowa holowników parowych i motorowych. Holowniki te zaliczają się do kategorji t. zw. płytkosiedzących o zanużeniu do 50 cm., gdy zanużenie statków, kursujących obecnie po tut. drogach wodnych, przekracza 1 metr, dzięki czemu w czasie posuchy i niskiego stanu wody są one unieruchomione. Holowniki i krypy żelazne, których kilkanaście sztuk budujemy, będą co do rozmiarów swych tak skonstruowane, iż będą mogły swobodnie poruszać się po Wiśle, Kanale Bydgoskim, Noteci i t. d. bez względu na stan wody (żegluga płaska). W związku z przeprowadzaniem remontu w cementowniach krajowych, musieliśmy powiększyć dział budowy maszyn cementowniczych, by móc pokryć zapotrzebowanie na wszelkie wymagane objekty. Niezależnie od tego, urządzane są kompletne instalacje dla fabryk fosforytowych (Fosforyty Polskie w Nadbrzeziu, rachowskie, kieleckie i t. p.). Plan naszej rozbudowy objął również dział budowy zbiorników gazowych, w którym m. in. fabryka nasza buduje nowy zbiornik dla bydgoskiej Gazowni Miejskiej.

— Jak pracują obecnie działy cukrowniczy i urządzeń transportowych?

— Działy te pracują oddawna, jednak ciągle staramy się je udoskonalać. W dziale cukrowniczym uzupełniliśmy archiwum i obecnie jesteśmy w możności budować kompletne urządzenia dla cukrowni. Jeśli chodzi o urządzenia transportowe, to pracy mamy wiele. Budujemy bowiem dla nowej elektrowni bydgoskiej wszystkie suwnice, kondensatory dla turbin, stację nawęglania i t. p.

Na wstępie wspomniał p. Dyrektor o trudnościach finansowych.

— Oczywiście z tem mamy zawsze kłopot. Gdyby nie brak kredytów, fabryka, dysponując wyszkolonym personelem technicznym i handlowym, mogłaby się rozwijać jeszcze prędzej i jeszcze poważniej, niż dotychczas. Trudności, jakie stawia Bank Polski w powiększeniu redyskonta, uniemożliwiają nam przyjmowanie zamówień na kredyt długoterminowy. Jak wiadomo zamówienia uzyskuje się dziś tylko przez udzielanie konsumentom długich kredytów. Sytuacja ta stwarza dla nas warunki bardzo ciężkie. Obroty fabryki sięgają sum miljonowych, brak zaś kredytów daje się nam ogromnie we znaki. Sprawa uzyskania

większych sum redyskontowych w Banku Gospodarstwa Krajowego przedstawia się analogicznie. Nic więc dziwnego, że wielki przemysł musi szukać pomocy w postaci kredytów zagranicznych o wysokiem oprocentowaniu. Trudną tę sytuację pogarsza jeszcze sprawa regulowania zobowiązań przez klientów, którzy, narzekając na ogólną ciasnotę gotówkową, zwlekają z zapłatą, stawiając przedsiębiorstwa w położenie, trudne nieraz do wyjścia. W tych warunkach i bez pomocy banków państwowych postawić nasz ciężki przemysł metalowy na należytym poziomie jest bardzo trudno.

— Czy podobne trudności dotyczą również fabryki Panów, znajdującej się w Rybniku?

— Stosunki finansowe fabryki rybnickiej nie różnią się niczem. Fabryka podporządkowana centrali bydgoskiej, odczuwa narówni z nią brak kredytów i borykać się musi z niemniejszemi trudnościami.

— Jakie są dalsze plany rozbudowy zakładów?

— Kwestja rozbudowy objektów fabrycznych, ze względu na trudności, o których mowa wyżej, w tej chwili nie jest aktualną. Fabryka w obecnym stanie, przy potrzebnych środkach pieniężnych, może zatrudnić do 1200 robotników. W najbliższym czasie rozpoczniemy budowę domów mieszkalnych dla naszych inżynierów i pracowników. Na ten cel posiadamy już kredyty. Ponieważ brak wykwalifikowanych sił pracowniczych dawał się nam dotkliwie odczuwać, otworzyliśmy w specjalnym lokalu przy fabryce własną szkołę, w której kształcimy ślusarzy i monterów. Szkoła liczy obecnie przeszło 60 uczniów i zabezpiecza fabrykę przed brakiem wykwalifikowanych pracowników. Nic dziwnego, że zamówienia wzrastają, musimy więc stale uzupełniać swoje warsztaty i personel pracowniczy.

Wystawa ruchoma Przemysłu Krajowego w Żywcu

W niedzielę, dnia 6 października br. została otwarta powyższa wystawa, pod protektoratem M. H. i P. Zorganizowano ją jeszcze w r. 1910 w Warszawie. W czasach zaborczych oddawała bardzo wielkie usługi, czego dowodem, że w ciągu swej działalności objechała przeszło 150 miejscowości w Polsce, reprezentując przytem przemysł polski w Rumunji, Szwecji i Gdańsku.

Udział firm żywieckich w wystawie był dość duży, natomiast od Krakowa, Lwowa i innych miast można było więcej się spodziewać. Jeżeli jednak jest jakieś usprawiedliwienie dla Krakowa i Lwowa, to nie można usprawiedliwić braku eksponatów z Bielska.

Organizacją wystawy w Żywcu zajął się Komitet miejscowy z p. starostą Zdzisławem Galotzym na czele, a pomieszczenie znalazła powyższa Wystawa w salach magistratu. Udział firm miejscowych, jak zaznaczaliśmy, był znaczny. Niektóre z nich zasługują na szczególną wzmiankę. I tak: papiernia „Solali" pięknie udekorowała salę Magistratu. Zaszczytne miejsce zajmuje słynny na całą Polskę browar arcyksiążęcy w Żywcu. Przemysł żelazny reprezentowała „Węgierska Górka". Górniczo-Hutnicza S. A. nadesłała rury żelazne, kanalizacyjne, wodociągowe, gazowe, odlewy żelazne itp. S. A. „Lechja" popisała się budową urządzeń młyńskich, przedstawiła swe wyroby do budowy młynów i drobne odlewy żelazne. Fabryka Śrub Brewiller i Ska, Urban i Synowie, nadesłała śruby, mutry itd. a wszystko w doskonałym gatunku i najrozmaitszych odmianach.

Bardzo ciekawe eksponaty ofiarowała arcyksiążęca fabryka suchej destylacji drzewa w Węgierskiej Górce, uzupełnione szeregiem fotografij.

Rozwinięty w okolicy Żywca dział ceramiczny był reprezentowany przez Miejską Cegielnię w Żywcu (cegła, dachówka), przez cegielnię M. Schwarza i przez kaflarnię O. Mikuszewskiego. Gazownia Żywiecka, poza pobocznemi produktami, otrzymywanemi przy suchej destylacji węgla, jak: smoły gazowej, koksu i grafitu, wystawiała szereg urządzeń gazowych, między innemi własną bardzo efektowną i dobrą, stojącą lampę gazową własnego pomysłu. Wyroby bednarskie, szczególnie dokładne i wzorowo wykończone miary zbożowe wystawił Jakób Suchoński.

Przemysł spożywczy, mający tradycję wiekową na gruncie żywieckim, był reprezentowany przez znane piekarnie A. Molińskiego, przez wytwórnię pierników St. Dubowskiego i cukiernię Jana Masnego.

W dziale konfekcji wystąpiła okazale wytwórnia futer G. Brydzyńskiego, oraz pracownia trykotarsko-krawiecka A. Bielewiczowej. Dywany wystawiła znana wytwórnia „Persja", firma Radjo-Róż wystawiła aparaty radjowe własnej budowy.

Wkońcu nadmienia się, że zbyt krótki czas nie pozwolił Żywcowi popisać się tak godnie, jakby mógł, lecz trzeba przyznać, że i tak nie zawiódł oczekiwań ludności.

Należy podkreślić bardzo liczną frekwencję publiczności. Pierwszego dnia zwiedziło Wystawę przeszło tysiąc osób, czyli szósta część mieszkańców miasta, a w ciągu całego trwania wystawy, około 4 tysiące, czyli dwie trzecie ogółu mieszkańców.

y. T. y.

Przyczyny kryzysu na rynku pieniężnym

Od samego początku 1928 roku obserwujemy wzrastającą ciasnotę na rynku pieniężnym. Prywatna stopa procentowa ustawicznie wzrasta, dochodząc obecnie w okręgach nietylko rolniczych, w których z natury rzeczy stale była wysoka, lecz również w okręgach uprzemysłowionych, do 36 proc. w stosunku rocznym, i to dla pierwszorzędnego materjału wekslowegoż; uplasowanie drugorzędnego materjału wekslowego nastręcza nieprzezwyciężone wprost trudności.

Niepomyślny ten objaw zazwyczaj tłumaczy się tem, że został on wywołany wyłącznie wskutek stale postępującego rozwoju wytwórczości polskiego przemysłu, przyczem wskazuje się na wzrastającą liczbę osób, zatrudnionych w przemyśle, górnictwie i hutnictwie. Podczas gdy pod koniec grudnia 1927 r. — według danych Głównego Urzędu Statystycznego — ilość robotników, zatrudnionych w tych 4 gałęziach produkcji, wynosiła około 737 tysięcy, liczba ta w końcu sierpnia 1928 r. wzrosła do ca 850 tysięcy, to znaczy o około 15 proc.

Rzecz prosta, że wzrost stanu zatrudnienia spowodował odpowiednie zwiększenie zapotrzebowania pieniądza. Jednakże zapomina się przy tem, że działalność kredytowa banków, zarówno banku emisyjnego jak i banków prywatnych oraz państwowych, również wzrosła, i to nieporównanie silniej niż wytwórczość naszego przemysłu. W tym samym okresie bowiem, t. j. w ciągu pierwszych 8 miesięcy 1928 r. — portfel wekslowy Banku Polskiego zwiększył się z 456 milj. zł do 633,3 milj. zł, t. j. o 40 proc. (w ciągu września zaznaczył się dalszy wzrost portfelu wekslowego Banku Polskiego o 26,7 milj. zł do 660 milj. zł). Pożyczki, zabezpieczone papierami wzrosły w tempie jeszcze silniejszem, mianowicie z 40,9 milj. zł do 74,8 milj. zł, t. j. o przeszło 80 proc. (w końcu września do 83,9 milj. zł, t. j. o blisko 110 proc.). Podobnie pomyślnie rozwijała się działalność kredytowa banków prywatnych oraz państwowych. Dyskonto w 13 bankach akcyjnych — których kapitał zakładowy w dniu 1 lipca 1925 r. wynosił przynajmniej 2,5 milj zł — wzrosło z 293 milj. zł do 420 milj. zł, t. j. o przeszło 43 proc., pożyczki terminowe z 3,3 milj. zł do 6,9 milj. zł, t. j. o 110 proc., a pożyczki z otwartego rachunku z 251,3 milj. do 302,8 milj. zł, t. j. o 20 proc. Portfel wekslowy Banku Gospodarstwa Krajowego oraz Państwowego Banku Rolnego zwiększył się z 172,5 do 276,2 milj. zł, t. j. o 60 proc.

Widzimy więc z powyżej przytoczonych cyfr, że działalność kredytowa instytucyj bankowych znacznie szybciej się rozwijała jak wytwórczość naszego przemysłu. W normalnych więc warunkach powinno być obecnie na naszych rynkach pieniężnych znacznie „lżej" niż w końcu ubiegłego roku, tem bardziej, jeżeli weźmie się pod uwagę, że również kredyt długoterminowy rozwijał się nader pomyślnie.

Cóż więc jest przyczyną dającego się obecnie tak dotkliwie odczuć głodu pieniężnego?

Od końca roku ubiegłego ukazały się w obiegu weksle dłużej terminowe, o terminie dłuższym nad 3 miesiące. Z początku weksle te były wystawiane na 4—5 miesięcy, obecnie weksle te dochodzą aż do 12 miesięcy. Wypierają one coraz skuteczniej z obiegu weksle krótkoterminowe, które — według słów dyrektora Banku Polskiego Kozietła — zaczynają być traktowane wprost jako gotówka. Przemysł i handel przeszedł na długoterminowe weksle. Stąd wynika tak ogromny brak kapitałów. Żadna choćby najliberalniejsza polityka dyskontowa Banku Polskiego nie będzie w stanie zaspokoić popytu na kapitały, przybierającego z każdym dniem coraz większe rozmiary.

Co było przyczyną wydłużania się obiegu wekslowego?

W głównej mierze zahamowanie zbytu, będące wynikiem 1° przecenienia widoków dalszego szybkiego wzrostu krajowej zdolności konsumcyjnej 2° wzrastającej konkurencji wyrobów zagranicznych na rynkach krajowych. Naogół zamało zwraca się uwagi na zarysowującą się dysproporcję między podażą a popytem na naszych rynkach towarowych. Zato stale wskazuje się na rozwój ekspansji naszego życia gospodarczego, którego odbiciem jest rekordowy spadek liczby bezrobotnych. Jednakże odnośne koła nie zdają sobie dostatecznie sprawy z tego, że ekspansja naszego życia gospodarczego odbywa się kosztem pogorszenia naszego systemu kredytowego. Jesteśmy świadkami typowej inflacji wekslowej. Rzecz prosta, że stan ten grozi przemysłowi i handlowi niebezpiecznym kryzysem ekonomicznym, który zniszczyć może owoc pracy z ostatnich lat.

Jest jedno tylko wyjście z tego ciężkiego położenia. Trzeba ograniczyć produkcję w tych działach, w których panuje hiperprodukcja. Trzeba przeprowadzić konsekwentnie restrykcje w różnych gałęziach produkcji, z natury rzeczy bardzo przykre i bolesne, gdyż przyczynią się do wzrostu bezrobocia, jednakże nieodzownie konieczne, gdyż uzdrowią nasz zdezorganizowany rynek pieniężny. Coprawda już od października automatycznie bezrobocie wzrośnie na skutek zastoju w pewnych sezonowych gałęziach produkcji (budownictwo etc.), jednakże ten regulator okaże się — jak to już w roku ubiegłym miało miejsce — niewystarczający. Będzie trzeba koniecznie ograniczyć produkcję w tych działach produkcji, w których już od dłuższego czasu odczuwa się nadprodukcję. W ten sposób podaż zostanie dostosowana do popytu, a dzięki temu znikną z obiegu weksle dłużej terminowe, które naszemu życiu gospodarczemu tak dotkliwie dały się we znaki.

„Cirrus".

Z ŻYCIA GOSPODARCZEGO ZAGRANICY

NIEMCY.

Fabryki łańcuchów i ogniw od dłuższego już czasu znajdują się w niedobrem położeniu: brak zbytu na rynku krajowym i zagranicznym powoduje coraz mniejsze i rzadsze zamówienia. Mimo, że w lutym r. b. odnowiono związek handlowców łańcuchami, nie zdołano dotychczas przeprowadzić jednolitości cen, a to z powodu konkurencji kupców i fabryk do związku nienależących, a przez to zapewniających sobie odbiór i zbyt. Obecnie związek zaczyna sam prowadzić akcję podbojową, aby właśnie tych kupców i producentów, którzy jeszcze do związku nie należą, zmusić, by do niego przystąpili.

Emaljernie również przeżywają ciężkie czasy, a redukcja pracy i produkcji leży na porządku dziennym. Wobec tego, ceny wyrobów emaljowanych nieco się poprawiają, ale tylko w handlu hurtowym i fabrykach. W detalu podwyżka cen jest niemożliwa, z powodu silnej konkurencji wyrobów krajowych i zagranicznych. W związku z podwyższeniem taryfy kolejowej, obawiano się podwyższenia cen za wyroby żelazne. Dotychczas jednak nieliczne tylko działy przystąpiły do zapowiedzianej podwyżki. Związek producentów taśmówki daje do wiadomości publicznej, iż nie zamierza zaprowadzać wyższych cen, a wszystkie pogłoski na ten temat deklaruje za nieprawdziwe i pozbawione wszelkich podstaw. Ceny pozostaną tymczasowo bez zmiany i nie będą ani obniżane, ani podniesione; chyba żeby nowe przyczyny producentów do tego upoważniły.

Zatargi na tle zarobkowym mnożą się w przemyśle żelaznym. Z Berlina donoszą, jakoby z dniem 1 listopada związek pracodawców przemysłu żelaznego nadreńsko - westfalskiego ogłosić miał lokaut w całym przemyśle żelaznym na terenie westfalskim.

ANGLJA.

W okręgu Birmingham od trzech tygodni już z górą utrzymuje się względnie dobra sytuacja. Giełda metalowa jest bardzo ożywiona, a chociaż popyt nie odpowiada jeszcze wymogom zapotrzebowania, faktem stwierdzonym jednak jest liczniejszy napływ zamówień aniżeli zwykle bywało. Ceny surowców zdradzają tendencję mocniejszą i skłonność do zwyżkowania. To odbija się naturalnie także na cenach wyrobów gotowych.

Pewną lekką poprawę na rynku miejscowym sygnalizują również przemysłowcy w Northampton. Zwiększone zapotrzebowanie obejmuje głównie żelazo pierwszej jakości.

Mniejszym popytem cieszy się stal i wyroby stalowe. Mimo to stalownie są dobrze zatrudnione i nie mają powodu do niezadowolenia.

Zato, daleko większą troskę sprawia przemysłowcom angielskim sprawa organizacji eksportu węgla. Obecnie dążą oni do porozumienia europejskiego, celem podziału rynków i ujednostajnienia cen.

SZWECJA.

Rozpoczęta przed kilku miesiącami poprawa na rynku żelaza i wyrobów żelaznych utrzymuje się nadal. Ceny surówki pozostają bez zmiany mocne, gdyż piece zastawione podczas strejku nie zostały jeszcze uruchomione, a pracujące wykonują zlecenia i zamówienia, unikając pracy na zapas. Jest to stan sztuczny, ale mający wszelkie możliwości utrzymania się jeszcze przez dłuższy czas. Zapotrzebowanie stali eksportowej ciągle jeszcze jest małe, zwłaszcza, że pojemność rynku angielskiego się zmniejszyła. Na rynku krajowym powiększa się konsumcja żelaza handlowego, wobec tego także import żelaza rośnie stosunkowo. Jedynie przywóz blach zmniejsza się; uwidocznia się to zwłaszcza przy porównywaniu importu obecnego z importem pierwszych sześciu miesięcy roku bieżącego.

KANADA.

Przemysł żelazny i stalowy robi coraz większe postępy. Zauważyć to można głównie porównując produkcję bloków stalowych i stali odlewniczej w roku bieżącym i zeszłym. Wedle danych statystycznych w ciągu ośmiu miesięcy roku b. wyprodukowano ich 819 822 ton, gdy w tym samym czasie roku uprzedniego tylko 620 039 ton. To jednak nie daje jeszcze zupełnego ani dokładnego obrazu o wzroście kanadyjskiego przemysłu żelazno-stalowego, który ogranicza się głównie do wyrobu półfabrykatów. Obroty tego rodzaju wyrobami są bardzo żywe i wielkie, głównie dlatego, że na ogół konsumenci obawiają się podwyżki cen. Bardzo wielkie jest również zapotrzebowanie stali konstrukcyjnej i maszyn górniczych; wobec tego zbyt ich jest zabezpieczony.

Przemysł kanadyjski pracuje głównie dla rynku wewnętrznego; stanowi jednak wielką konkurencję przemysłowi Stanów Zjedn. Am., Anglji i innych krajów europejskich.

STANY ZJEDNOCZONE AM.

Przemysł i handel przyborów elektrotechnicznych przechodzi bardzo pomyślny sezon. Wskutek oziębienia się bieżącej pory jesiennej artykuły zimowe mają niespodziewany pokup. Pierwszeństwo mają elektryczne piece, ogrzewalniki, których konsumcja z roku na rok się podnosi. Ceny tych wyrobów są stałe, dlatego też zamówienia na dalsze dostawy są liczne.

Silny zbyt znajdują również jeszcze emaljowane naczynia i przybory kuchenne, chociaż w porównaniu do obrotów w pierwszych miesiącach r. b. obecny ruch jest znacznie mniejszy. Najwyższą produkcję w tej branży osiągnięto w marcu r. b., bo doszła do wartości 432 913 dol., gdy w styczniu 1927 r. wynosiła zaledwie 48 423 dol. Od marca roku bieżącego, produkcja wyrobów emaljowanych, zwłaszcza kolorowych zmniejsza się systematycznie.

(Zebrał i opracował *J. Taberski*).

NAJWIĘKSZA FABRYKA w POLSCE

PRZESZŁO 43000 Kw. m. TERENU FABRYCZNEGO

PRZESZŁO 25000 KUB. m. WŁASNYCH ZABUDOWAŃ

Specjalność:

szczotki stalowe

Szczotki techniczne

jak szczotki cyrklaste (szajby okrągłe) — walce listwy i t. d.

dla

fabryk metalowych, młynów, papierni, cukrowni, fabryk włókienniczych itd.

6399

PIABAMA

FABR. PENDZLI SZCZOTEK i WYROBÓW z DRZEWA

Tel. 22. BYDGOSZCZ Tel. 22.

HUTH & ROETTGER

BYTOM — DORTMUND

PIECE PRZEMYSŁOWE WYROBU KRAJOWEGO

kompletne, do wszelkich robót i dla różnych gałęzi przemysłu

INSTALACJE HURTOWNICZE

na gaz, ropę i elektryczność

PIECE kuzienne
PIECE do topienia
PIECE do grzania
PIECE do odpuszczania
etc. etc. etc.

6073

GENERATORY GAZU

Przeszło 30 lat doświadczenia

Referencje w całej Europie

W WARSZAWIE:

inż. B. Rudziński Wilcza 39-4 Tel. 322-63

„Metalurgja"

T. z o. p.

POZNAŃ

STRUMYKOWA 19-20

TELEFON 21-26

6189

wykonuje

Okucia budowlane

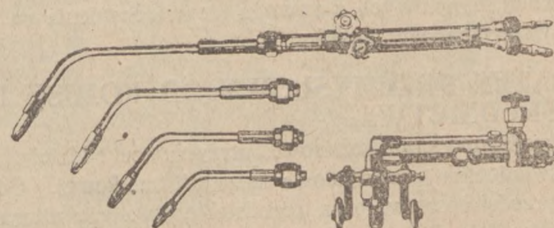
Okucia wagonowe

Armatury mosiężne

URZĄDZENIA DO SPAWANIA

PALNIKI ROZMAITYCH SYSTEMÓW DO SPAWANIA I CIĘCIA △ WYTWORNICE △ REDUKTORY CZĘŚCI ZAPASOWE △ WSZELKIE MATERJAŁY DODATKOWE

MASA IZOLACYJNA

DO KOTŁÓW i PRZEWODÓW PAROWYCH

WSZELKIE MATERJAŁY I PRZYBORY DO IZOLACJI CIEPLNEJ

DOM HANDLOWY

J. A. DZIEMBOWSKI

Bydgoszcz, Plac Wolności 1, tel. 15-14

CENNIKI NA ŻĄDANIE! 6166

INFORMATOR PODATKOWY

Otwierając rubrykę niniejszą, czynimy to nie dlatego, że chcemy wprowadzić do wydawnictwa naszego jakiś nowy, dotąd niewykorzystany dział — gdyż informacje podatkowe zamieszczaliśmy zawsze obficie, — lecz dlatego, że chcemy je usystematyzować, a przedewszystkiem nadać im przejrzystość, ułatwiając czytelnikowi orjentację w bezbrzeżnej mnogości obowiązujących u nas odmian podatkowych i wszystkich związanych z niemi zarządzeń, obowiązków, uprawnień, formalności i t. p. Sądzimy, iż czytelnicy nasi z zadowoleniem przyjmą tę inowację w swoim podręcznym organie, zwłaszcza, że inowacja ta dotyczy najżywotniejszych spraw, zaprzątających dziś uwagę kupiectwa, przemysłu i rzemiosła.

KALENDARZYK PODATKOWY.

1. **Podatek przemysłowy:** III-cia zaliczka kwartalna na rok 1928 płatną była do 15 października (do 29 bez kosztów).

2. **Podatek gruntowy:** III-cia rata na rok 1928 płatna jest między 15 października do 15 listopada.

3. **Podatek dochodowy** wymiar na rok 1928 winien być zapłacony do 1 listopada (o ile nakaz płatniczy doręczony został przed 15 października, jeżeli zaś doręczono go po 15-tym, natenczas podatek ten płatnym jest w ciągu dni 30 od dnia doręczenia).

Odwołania należy wnosić w ciągu dni 30 od otrzymania nakazu.

10-PROCENTOWY DODATEK DO CENY ZNACZKÓW STEMPLOWYCH.

W okólniku swoim, rozesłanym do Izb Skarbowych, Min. Skarbu poleciło, aby wszędzie, gdzie odbywa się dystrybucja znaczków stemplowych, umieszczano napisy, pouczające publiczność, że do ceny znaczków pobiera się osobno — ustawą przewidziany — dodatek w wysokości 10% ich nominalnej wartości.

Zarządzenie to wydane zostało naskutek nieporozumień, jakie powstawały między publicznością a dystrybutorami znaczków stemplowych z powodu nieuwidocznienia na znaczkach wspomnianego dodatku.

PODATEK PRZEMYSŁOWY OD KOMISU I POŚREDNICTWA.

Przedsiębiorstwa komisowe, utrzymujące oddziały, wykupują **świadectwa przemysłowe** kategorji handlowej. Oddziały tych przedsiębiorstw, oraz przedsiębiorstwa nie utrzymujące oddziałów lub filij, jak również wszelkie biura pośrednictwa handlowego wykupują świadectwa przemysłowe II. kat. handlowej. Zalicza się do rzędu tych przedsiębiorstw wszystkie te, które posiadają formę przedsiębiorstwa lub pośrednictwa, o ile nie wykazują cech handlu towarowego, t. j. działania na własny rachunek.

Jeżeli jednak te same czynności wywoływane są bez biur i składów, wówczas nabywa się świadectwo dla zajęć przemysłowych. Świadectwa dla zajęć przemysłowych wykupują z reguły wszyscy komiwojażerowie, jako t. zw. patenty komiwojażerskie.

Co do **podatku przemysłowego od obrotu,** to opodatkowaniu we wspomnianych przedsiębiorstwach podlega całkowite wynagrodzenie, otrzymane na czynności komisowe, przyczem od tej podstawy wymiaru oblicza się podatek w wysokości 5%.

Za komis uważa się tylko takie przedsiębiorstwa, które — jak głosi ustawa — udowodnią stosunek komisu. Rozp. wyk. za dowód stosunku komisu uważa umowę, zawartą między komisantem i komitentem, wyraźnie określającą cenę sprzedażną towaru oraz wysokość wynagrodzenia komisowego. Dalej rozporządzenie ustala, że suma prowizji oraz innych wynagrodzeń komisanta, winna być wykazana prawidłowo prowadzonemi księgami handlowemi.

ŚCIĄGANIE ZALICZEK NA PODATEK DOCHODOWY NA ROK 1928.

Ministerstwo Skarbu przypomniało urzędom skarbowym, że wobec upływu terminu, wyznaczonego do składania zeznań o dochodzie do wymiaru podatku dochodowego na rok 1928 — władze skarbowe winny przystąpić bezzwłocznie do przymusowego ściągnięcia nieuiszczonych zaliczek na wspomniany podatek.

Urzędy skarbowe winny przeto niezwłocznie, o ile tego dotychczas nie uczyniły, pisemnie wezwać płatników, którzy nie złożyli zeznań w terminie, — do uiszczenia zaliczki w wysokości połowy podatku, wymierzonego na rok podatkowy 1927. W wezwaniu należy, obok terminu do uiszczenia zaliczki, podać również wysokość kwoty, przypadającej do zapłaty z powyższego tytułu.

Po upływie terminu, wyznaczonego w wezwaniu, należy przystąpić do natychmiastowej egzekucji.

Zaznaczono jednak, że obowiązek uiszczenia zaliczki w wysokości połowy podatku wymierzonego na rok 1927 dotyczy tylko tych płatników, którzy złożyli zeznania po terminie, względnie nie złożyli zeznań wcale, mimo, że dochód ich w roku 1927 kalendarzowym, względnie 1926-27 gospodarczym, przekroczył, wedle posiadanych przez władze skarbowe wiadomości, kwotę 1.500 złotych.

Równocześnie należy wszcząć egzekucję zaliczki w wysokości połowy podatku, przypadającego od wykazanego w zeznaniu dochodu u tych płatników, którzy wprawdzie złożyli zeznania w terminie, lecz przypadającej do zapłaty kwoty nie uiścili (okólnik z dnia 30 maja 1928 r. L. D. V 2539-2-28 r.)

PRZEDSIĘBIORSTWA HURTOWE A WYKUP PATENTÓW.

Ponieważ nie rozstrzygnięta została dotychczas sprawa, które z przedsiębiorstw handlowych winny nabywać patenty I-szej kategorji, Ministerstwo Skarbu naskutek interwencji zrzeszeń kupieckich postanowiło wydać wkrótce specjalną instrukcję, wyjaśniającą, które z przedsiębiorstw handlowych należy uważać za przedsiębiorstwa hurtowe i które z tych przedsiębiorstw zmuszone są nabywać patenty I-szej kategorji. Jak nas informują, sprawa ta została już przez Ministerstwo Skarbu przesądzona. Przedsiębiorstwa handlowe mające obrót wynoszący przeszło 600.000 zł rocznie należą do przedsiębiorstw hurtowych, i te przedsiębiorstwa winny wykupywać patent I-szej kategorji.

PRZEKLASOWANIE DO NIŻSZYCH KATEGORYJ ŚWIADECTW PRZEMYSŁOWYCH.

Ministerstwo Skarbu wyjaśnia, że przeklasowanie z mocy art. 94 ustawy o państwowym podatku przemysłowym do II kat. handl., wzgl. IV kat. przem. ewentualnie do niższych kategoryj świadectw, nie powoduje bynajmniej zwolnienia tych przedsiębiorstw od obowiązku składania zeznań o obrocie, przewidzianego w art. 52 ustawy, i że w tych wypadkach mają zastosowanie postanowienia art. 86 i 103 ustawy o państwowym podatku przemysłowym. (Okólnik z dnia 17 sierpnia 1928 r. L. DV. 9864/1/28 r.)

„ELIBOR"

Spółka Akcyjna Handlowo-Przemysłowa

Ł. J. BORKOWSKI

Oddział w Poznaniu

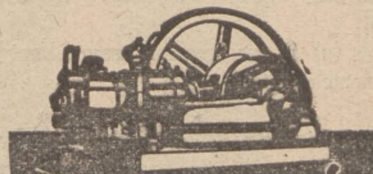
ulica Gąsiorowskich 6 — Telefon nr. 63-66 i 62-66

PRZEDSTAWICIELSTWA:

KOWADŁA K. Rudzki i S-ka, Warszawa

MOTORY SPALINOWE Diesla, Körting, Hannover
DŹWIGI LÜDERSA, KRANY F. Piechatzek, Berlin
STAL NARZĘDZIOWA, Schoeler & Bieckmann, Wiedeń
PILNIKI Marki „HOSSYB"
PASY SKÓRZANE „Herkules" Gnerlich, Cieszyn
PASY BAWEŁNIANE: wielbłądzie, Balata, „Lechat", Belgja

GRANIT SZWEDZKI
ŚWIDRY I ROZWIERTNIKI
Günther & Co., Frankfurt a. M.

MOTORY DIESLA

4917

Żelazo, Dźwigary, Blachy, Wapno, Cement, Cegły, Metale, Węgiel, Koks, Narzędzia, Artykuły techniczne, Lemiesze i Odkładnie, Podkowy, Hufnale, Gwoździe, Materjał śrubowy, Węgiel kowalski i t. p

---

Pierwsza krajowa fabryka naczyń i maszyn mleczarskich

Konstantego Millera

Sp. z ogr. odp.

w Warszawie

ul. Belwederska nr. 5, dom własny, telefon nr. 45-03.

5778 t

Fabryka wyrabia wszystkie naczynia, potrzebne do mleczarstwa, jako to konwie, mierniki, szkopce, oziębiacze, pasteryzatory, podgrzewacze itp. wszystko tylko w gatunkach pierwszorzędnych.

4801

KONWIE

do przewożenia mleka

z pokrywą nazawiasach, zamknięcie hermetyczne, bez szwów i nitów fason prosty, cylindryczny, poczwórnie cynowane z grubej blachy.

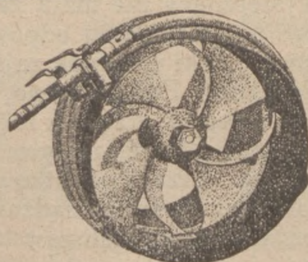
Egzystuje 45 lat.

W Warszawie: Inż. B. Rudziński, Wilcza 39-4, Tel. 322-63

Wentylatory

lutniowe

dla napędu elektr. i pneumatycznego w najlepszem wykonaniu dostarcza 6402b

„Montania" - Katowice

skr. poczt. 442.

Artykuły do szlifowania

Jak płótna, papiery, tarcze szlifiercze: ze szmerglu „Naxos", korundu i karborundu. Minerały mielone, szmergiel i pomeks wszelkich grubości poleca

Haeberle i S-ka Tow. Kom.

Pierwsza Polska Fabryka Wyrobów Szmerglowych Grodzisk-Mazowiecki.

Wyroby fabryki nagrodzone złotym medalem na wystawie w Rzymie 1927 r.

Składnica w Poznaniu.

Przedstawiciel: Bronisław Koppé, Poznań,
Gąsiorowskich 5. 2796 Telefon 62-35

IMPORT - EKSPORT

(p) Firma duńska reflektuje na zakup wikliny oraz lasek i obręczy wiklinowych.

*

(p) Firma francuska pragnie nabywać łopaty do pracowania przy ziarnie, owocach, soli i t. d.

*

(p) Firma grecka pragnie nabywać drut żelazny zwykły i walcowany.

*

Rejonowy Zakład Żywnościowy w Lublinie sprzeda w drodze nieograniczonego przetargu publicznego, który odbędzie się w dniu 6 listopada 1928 r. w lokalu Rej. Zakł. Żywn. (Obóz Południowy) następujące przedmioty: puszki do kawy ¼-litrowe, puszki do soli, palniki do lamp naftowych, imbryki emaljowane, miseczki emaljowane 11 cm., młynki do kawy, półmiski emaljowane okrągłe i owalne, sitka do herbaty, szklanki lane, mleczniki emaljowane, łyżki drewniane, rączki żelazne do skrzynek, pas skórzany, fortepian, odpadki blasz. emalj., żelaza kutego, lanego, odpadki namiotowe, odpadki waty, wełny, trawy morskiej, odpadki ceratowe, tkanin papierowych, jutowych, bawełnianych, manipulowanych z koców, skórzanych, odpadki czapek różnych, stare części drewniane od pieczątek i stempli, odpadki kauczukowe.

Wszelkich bliższych informacyi udziela Izba przemysłowo-handlowa w Poznaniu.

*

Izba Przemysłowo-Handlowa w Poznaniu komunikuje, że we Francji Północno-Wschodniej, zamieszkałej przez liczną kolonję polską, znajdzie zbyt cały szereg artykułów pochodzenia polskiego.

Zainteresowani w eksporcie swych wyrobów do Francji zechcą nadesłać pod adresem Konsulatu R. P. w Strasburgu (49, Boulevard Clemenceau) próbki swych wyrobów oraz druki propagandowe w języku francuskim.

*

W wyniku przetargu Bank Rolny w Bułgarji poczynił zamówienia na maszyny rolnicze w wysokości 60 milj. lewów. Część tych maszyn została już dostarczona i rozsprzedana po niższej cenie bułgarskim rolnikom. Po rozsprzedaniu wszystkich pozostałych maszyn, których część jeszcze nie nadeszła, Bank Rolny ma zamiar ogłosić nowy przetarg na sumę obejmującą 50 milj. lewów.

*

Firmy, pragnące nawiązać stosunki handlowe z niemiecką firmą Jozef Schwarz — Galac, strada General Berthelot 1 zechcą się porozumieć poprzednio z Państw. Inst. Eksp.

*

(h) Pewna firma niemiecka poszukuje w Polsce przedstawiciela na wagi automatyczne oraz wszelkiego rodzaju automaty.

KĄCIK PRAWNICZY.

Prawo i fasje podatkowe

Zwykle właściciele wielkich przedsiębiorstw zlecają załatwianie spraw podatkowych osobnemu urzędnikowi, który ma za zadanie grzygotowanie fasyj podatkowych, załatwienie i spłacanie wszystkich podatków obciążających przedsiębiorstwo i właściciela (pod obrotowy, dochodowy, społeczny, osobisto - dochodowy). Właściciel często nie ma możności wejrzeć w szczegóły ani przeglądnąć odpowiednich bilansów, tyczących podatków. Dlatego musi zbyt często polegać na objaśnieniach ludzi, którym wypełnienie ich polecił, podpisując je tylko bez szczegółowego badania i rozpatrzenia.

Jeżeli jednak w podobnym wypadku urzędnik podał fasje fałszywe a właściciel je podpisał, to powstaje pytanie, w jakiej mierze on odpowiada. Zwykle tłumaczy się tem, że podpisał w zaufaniu dla urzędnika, sam zaś nie jest w stanie zbadać dokładnie, czy wykazy podatkowe odpowiadają prawdzie, czy też nie, nawet nie ma czasu na odczytanie tego, co urzędnik podał.

Wobec tego tylko wtedy może być właściciel przedsiębiorstwa ukarany, jeżeli sam skłonił swych urzędników do podania fałszywych zeznań podatkowych, w przeciwnym razie zarzucić mu można tylko niedbalstwo w sporządzaniu fasji. Nawet i w takim wypadku nie zawsze można zarzucić właścicielowi niedbalstwo karalne. Trzeba koniecznie wejrzeć w okoliczności każdego poszczególnego wypadku, czy właścicielowi, uwzględniając jego uwagę w załatwianiu interesów, osobiste jego zdolności i wiadomości, można zarzucić, że przez niedokładną kontrolę a pełne zaufania poleganie na urzędnikach swoich i podpisywanie przedłożonych fasyj zawinił przez niedbalstwo. Tylko w razie odpowiedzi na to pytanie twierdząco, można ukarać właściciela przedsiębiorstwa.

Inny wypadek zachodzi wtedy, gdy przedsiębiorstwo jest osobą moralną lub zjednoczeniem kilku ludzi. Wprawdzie można na nich wszystkich nałożyć kary z powodu braku porządku w księgach, lecz jeśli chodzi o przestępstwie podatkowem o stwierdzenie winy, to obłożenie karą osoby moralnej jest niemożliwe. Za sprawców uważa się przedstawicieli zrzeszenia, jak n. p. w Towarzystwach z ograniczoną poręką kierowników. Jeśli przestępstwo podatkowe zostanie stwierdzone, to osoby moralne odpowiadają za swoich urzędników i przedstawicieli, ponosząc koszta i kary, bez możności apelacji sądowej.

Znowu inny wypadek zachodzi wtedy, gdy właściciel przedsiębiorstwa wyręczał się w wypełnieniu swoich zobowiązań podatkowych przez swego umocowanego. Wtedy odpowiada za niego i pokryć musi koszta wszelkie, i karę pieniężną nałożoną bez możności apelowania do przewodu sądowego.

Często urzędnicy występujący nie mają żadnego pełnomocnictwa od swego szefa a muszą odpowiadać za przestępstwa podatkowe. Taki wypadek zajść może wtedy n. p. na żądanie Urzędu Podatkowego, by jaki bank podał dane swe podatkowe, urzędnik tego banku poda celowo lub nieuważnie fasje fałszywe i spowoduje zniżenie podatków. Urząd podatkowy nie może pociągnąć do odpowiedzialności zarządzającego, jeśli to stało się bez wiedzy i woli i jeżeli zawsze okazał staranność w doborze i dozorze swoich urzędników. Odpowiadać będzie tylko za swego urzędnika i będzie musiał ponieść wszelkie koszta nań nałożone, mając jednak możność apelowania do dochodzenia sądowego i do wyroku.

A. W.

WIADOMOŚCI DROBNE

GAZOWNIE W POLSCE.

Zgodnie z danemi Związku Gospodarczego Gazowni i Zakładów Wodociągowych istnieje w Polscę ogółem 120 gazowni, z czego 102 są zakładami miejskiemi, 9 gazowni jest własnością prywatną, jedna należy do Polskich Kolei Państwowych, zaś dwie do Państwowych Gazociągów w Jaśle.

Największą ilość gazowni wykazują województwa pomorskie i poznańskie, zwłaszcza miasta województwa poznańskiego, których połowa posiada gazownie podczas gdy tylko 1/3 zakłady elektryczne. W województwie poznańskiem na 118 miast mamy 63 gazowni, w woj. pomorskiem na 33 miast — 19 gazowni, następnie idzie województwo śląskie, gdzie na 18 miast przypada 9 gazowni, województwo łódzkie — 8 gazowni, województwo krakowskie — 7 gazowni, woj. lwowskie — 6 gazowni, woj. stanisławowskie — 4 gazownie, i wreszcie mamy po jednej gazowni w woj. lubelskiem, w woj. tarnopolskiem i woj. wileńskiem.

Naogół zauważyć się daje upadek gazowni polskich wskutek elektryfikacji kraju.

NOWA FABRYKA W WARSZAWIE.

Fabryka Kubsz i Gogołkiewicz w Poznaniu, produkująca pewne specjalne urządzenia i maszyny jak np. rozlewaczki, maszynki do parzenia kawy, według najnowszych systemów i t. p. ma zamiar otworzyć w Warszawie drugą fabrykę.

FRANCUSKI PRZEMYSŁ HUTNICZY.

Francja jest w chwili obecnej najpoważniejszym w całej Europie eksporterem żelaza i stali, wywożąc rocznie około 5.000.000 ton produktów przemysłu hutniczego. Produkcja żelaza i stali powiększa się we Francji z miesiąca na miesiąc. W miesiącu sierpniu br. wynosiła produkcja żelaza 857.000 ton, wobec 700.000 ton w tym samym miesiącu roku poprzedniego, produkcja zaś stali — 798.000 ton wobec 698.000 ton w sierpniu r. ub.

MIĘDZYNARODOWY KARTEL CYNKOWY.

W tych dniach wyjechali delegaci kartelu europejskiego do Nowego Jorku, w celu porozumienia się z producentami amerykańskimi. Chodzi bowiem o doprowadzenie do końca międzynarodowego kartelu, którego istnienie bez ścisłej współpracy Ameryki jest problematyczne.

PODWYŻKA DLA METALOWCÓW W ŁODZI.

We środę 17 bm. podpisano w Łodzi umowę między przedstawicielami robotników przemysłu metalowego i przemysłowcami. Umowa przyznaje 5% podwyżki zarobku z terminem do 1 lipca 1929 r.

BUDOWA NOWYCH KOLEI.

Komisja budowy nowych kolei przy Państwowej Radzie Kolejowej obradowała w tych dniach nad koniecznością rozbudowy sieci kolejowej w Polsce, przyczem rozpatrywała sposoby sfinansowania budowy nowych linij kolejowych. Po wyczerpującej dyskusji stwierdzono, iż budowę należy podejmować przy pomocy specjalnie w tym celu zaciągniętych pożyczek długoterminowych i że celową rzeczą było by umożliwienie kapitałowi zagranicznemu, na ściśle określonych warunkach budowę nowych linij kolejowych w Polsce.

POROZUMIENIE W NIEMIECKIM PRZEMYŚLE ŻELAZA TAŚMOWEGO.

Słaba konjunktura na rynku wewnętrzym skłoniła niemieckich producentów żelaza taśmowego do szukania środków zaradczych na drodze wzajemnego porozumienia przemysłowców. Rezultatem tej akcji jest wzrost ogólnej kwoty eksportowej z 20 na 22%, przyczem zrzeszenie ma się w najbliższym czasie zająć sprawą stale zmniejszających się zakupów odnośnych zakładów belgijskich, będących importerami niemieckiego żelaza taśmowego. Akcję powyższą prowadzi się pod hasłem walki z konkurencją zagraniczną.

NOWY BRYTYJSKI SYNDYKAT CYNY.

W tych dniach nastąpiło nowe porozumienie brytyjskich producentów cyny, działających na półwyspie malajskim, a mianowicie w Anglo-Oriental Mining Corporation, Tin Selection Trust oraz London Tin Syndycate. Nowy ten Syndykat, założony pod mianem London Malayan Tin Trust Ltd, rozporządza kapitałem udziałowym dwóch miljonów funtów, z których 1.249.000 udziałów jednofuntowej wartości, będzie oddane niebawem do subskrypcji publicznej. Zakres działalności syndykatu obejmie szesnaście wielkich towarzystw malajskich, posiadających kopalnie 780.000.000 jardów sześciennych pojemności, o zawartości stwierdzonej 260.000 ton rudy cynowej, ocenianej na blisko 40 miljonów funtów sterlingów. Znaczenie tego porozumienia polega na fakcie, że cała wszechświatowa produkcja cyny spoczywa obecnie w rękach czterech organizacyj, z których każda posiada własną zorganizowaną produkcję i zbyt. Tak więc od niejakiego czasu połączyły się towarzystwa górniczo-cynowe w Boliwji, w Indjach holenderskich oraz w Nigerji. Największą jednak jest produkcja cyny półwyspu malajskiego, którego pokłady uchodzą za najbogatsze na świecie, składając się na 36% wydobycia światowego. Dotychczas jednak produkcji tej brakowało siły, jaką połączenie polityki w kierunku technicznym oraz sprzedażnym.

PRODUKCJA HUTNICZO-ŻELAZNA NA GÓRNYM ŚLĄSKU WE WRZEŚNIU

wykazuje pewne osłabienie. Produkcja surówki żelaznej wynosiła w sierpniu 88.581 ton, we wrześniu obniżyła się do 37.800 ton. Produkcja stali surowej spadła z 85.471 ton do 84.972 ton, gotowych zaś wyrobów walcowanych z 68.689 ton do 60.884 ton. Jak widać jest to spadek nieznaczny, spowodowany raczej tem, iż miesiąc wrzesień miał o jeden dzień roboczy mniej niż sierpień. Pomimo, że produkcja hutniczo-żelazna w cyfrach bezwzględnych nieznacznie się obniżyła, stan zatrudnienia wykazuje dalszy wzrost z 24.429 osób w sierpniu do 24.839 we wrześniu. Jest to niewątpliwie następstwem przejścia dalszych kategoryj robotników na 8-mio godzinny dzień pracy.

NOWA WALCOWNIA BLACHY.

Jak się dowiadujemy, Zarząd Polskich Zakładów Przemysłu Cynkowego S. A. w Będzinie zamierza jeszcze w roku bieżącym rozpocząć budowę pieca Martynowskiego dla uruchomienia własnej walcowni blachy czarnej do cynkowania, przyczem produkcja obliczona jest na 70.000 ton rocznie. W wielkiem tem przedsięwzięciu zaangażowany ma być kapitał amerykański w wys. 1 milj. dol.

EKSPORT WĘGLA DRZEWNEGO DO CZECHOSŁOWACJI.

Producenci drzewnego węgla w Czechach zwrócili się ostatnio do swego ministerjum z żądaniem wprowadzenia w Czechach cła ochronnego albo wyznaczenia kontyngentów importowych. Powodem tego jest zwiększający się ostatnio import węgla drzewnego z Polski. Roczna konsumcja węgla drzewnego retortowego wynosi od 600 do 700 wagonów. W pierwszem półroczu Czechosłowacja importowała z Polski 104 wagony węgla drzewnego przeważnie retortowego. Przemysłowcy czescy wysuwają argumenty, że Polska ustanowiła u siebie cło ochronne w wysokości złotych 2,60.

KORZYSTNE HURTOWNE ŹRÓDŁA ZAKUPU

POMPY do WODY
STUDZIENNE I FABRYCZNE
RĘCZNE, TRANSMISYJNE, MOTOROWE
SIKAWKI - WĘŻE
I PRZYBORY STRAŻACKIE POLECA
STANISŁ. TRĘBICKI
WARSZAWA — KOPERNIKA 33. — TEL. 10-30

Amerykańskie wylęgarnie „Buckeye"

Młynki do mielenia kości. Obrączki dla drobiu celuloidowe i aluminjowe. Wszelkie przybory hodowlane poleca Biuro Rolniczo-Techniczne 5568

inż. St. Nawakowski Sp. z o. o. w Warszawie, ul. Kredytowa 4
Telefon 291-34 Prosimy żądać ofert i katalogów

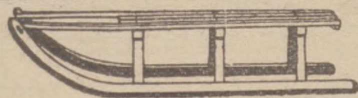
ARMATURĘ żeliwną, stalową i bronzową, jako to: wentyle, krany i zasuwy wszelkich typów, inżektory, manometry i t. p. do przewodów na parę przegrzaną i nasyconą

polecają

JANCZEWSKI i FREYMARK
Warszawa, Mokotowska 49.

2925c

SANECZKI

z drzewa bukowego i jesionowego w najlepszem wykonaniu 6350

„MARS", Fabryka wyrobów drzewnych, Sp. z o. p., LUBLINIEC, G. Śląsk.
Biuro sprzedaży: KATOWICE, ul. Słowackiego 16.

KOLANA KARBOWANE, RURY DO KUCHEN 6184
oraz klamerki do pantofli

poleca jako swą specjalność po cenach konkurencyjnych

M. Leszczyński, Włocławek, Kościuszki 24.

Fabryka Armatur — Odlewnia Metali
właśc. JAN ŻURAWICZ 6053
POZNAŃ, ul. Dąbrowskiego 83 - 85.

Wykonuje wszelką armaturę parową, gazową i wodną. Odlewy z miedzi, spiżu, mosiądzu, fosforbronzu, niklu, stalbronzu i wszelkie odlewy galanteryjne i t. p.
— Kosztorysy i porady techniczne bezpłatnie. —

Wolne miejsce.

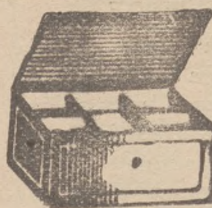

PRACOWNIA DIAMENTÓW DO RŻNIĘCIA SZKŁA I DO TARCZ SZMERGLOWYCH

H. SZEFTEL
Warszawa, Graniczna 16
Egz. od 1882 r.

F. i R. KALESSE
6494 KATOWICE, ul. Plebiscytowa 8.
FABRYKA KAS PANCERNYCH
Specjalność: kasy betonowo-pancerne, kasetki tylko dla odsprzedawcy.

Hurt. rowerów 4313 oraz wszelkich części rezerwowych, wirówki, butelki termosowe
HURTOWNIA PNEUMATYKÓW T. z o. p. OSTRÓW (Wlkp.)

LINY stalowe i konopne
poleca 6604
B. Muszyński, fabryka lin, LUBAWA

Szyny mosiężne do schodów

(Treppenleisten) oferuje bardzo korzystnie w każdej ilości i do natychmiastowej dostawy

Wacław Millner, Bydgoszcz
Fabryka wyrobów metalowo-masowych ul. Gdańska 102
Telefon 789 6408

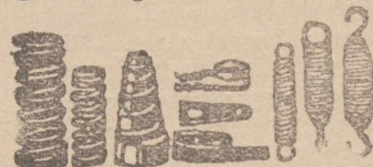

Zakład Wyrobów Drucianych
MICHAŁ RUS Zadziele obok Żywca

Poleca solidnego wykonania sprzęty kuchenne i przybory dla gospodarstwa, z drutu, cynowane oraz wycieraczki do butów wszelkich wymiarów, na żądanie wykonuje wszelkie artykuły druciane, według oryginalnych nadesłanych wzorów po bardzo przystępnych cenach. 6417

SPRĘŻYNY PRECYZYJNE

spiralne, buforowe, samochodowe, widelcowe, pociągowe, ciśnieniowe, bowdenowskie, uderzeniowe, pod siodełka, dla tachometrów, liście sprężynowe dostarczają: 6232

P. Goldman i L. Endelman
WARSZAWA, Widok 11
Tel 130-88 Tel. 130-88

Tarki do prania 6398
„HERKULES"
Fabryka Wyrobów Drzewnych
JAN BOROWSKI
BYDGOSZCZ, Dworcowa 77.

Odlewy żeliwne gatunkowe 3615b
z własnych lub nadesłanych modeli bądź rysunków
Tow. Akc. „WIEPOFANA" Poznań-Dąbrowskiego 81 - tel. 61-56

Sprężyny samochodowe
„ do wozów
„ spiralne 6551
„ buforowe i resory mostowe
„ wszelkiego rodzaju
do kultywatorów

Katowicka Fabryka Sprężyn i Fabryka Maszyn
właść. Inż. Fritz Grützmacher, Katowice III., ul. Marcina 7.

KRONIKA PRZEMYSŁOWO-HANDLOWA

NOWA TŁOCZNIA METALOWA W TCZEWIE.

Niedawno puszczona została w ruch nowa tłocznia metalowa w Tczewie pod firmą „Pomorska Fabryka Wyrobów Elektrotechnicznych", Grzesik i Ska, Tczew. Specjalność fabryki: Tablice licznikowe i zabezpieczenia domowe wszelkich wielkości. Fabrykę zainstalowano w dawniejszych magazynach p. Wintera, Czyżykowska Nr. 1.

POŻAR FABRYKI W OCHOJCU.

W nowo-wybudowanej fabryce wytwórni części do kotłów parowych w Ochojcu, własność inż. Rudy z Katowic, wybuchł pożar, który zniszczył część dachu krytego papą. Szkoda wynosi 500 zł.

ZAKŁADY METALURGICZNE „ARKONA" W RĘKACH TCZEWIANINA.

Pan Władysław Orcholski, tczewski kupiec bławatny, wykupił z Polskiego Banku Handlowego akcje Zakładów Metalurgicznych „Arkona" w Tczewie. Staje się tem samem właścicielem wielkiej fabryki — będąc posiadaczem 52 proc. wszystkich akcyj najwspanialszego i bezkonkurencyjnego przedsiębiorstwa metalurgicznego w Tczewie.

NOWA CEGIELNIA W KOCHŁOWICACH (W KATOWICKIEM).

Dzierżawca cegielni Dap w Kochłowicach nie może wykonać wszystkich zamówień. Aby temu podołać, rozbudował starą cegielnię, którą unieruchomiono przed kilku laty.

SAMOCHODY A MASZYNY ROLNICZE.

Ciekawą jest rzeczą w dzisiejszej dobie porównać sumy, które łożymy na zakup luksusowych przeważnie samochodów, ze sumami obróconemi na sprowadzanie maszyn rolniczych. Niżej przytoczona statystyka wykazuje nienormalny stosunek.

W sierpniu tego roku, kiedyśmy sprowadzili samochodów za 7 miljonów zł, to maszyn rolniczych sprowadziliśmy za niecałe 4 i pół miljona złotych! Kiedy w pierwszych 8 miesiącach tego roku sprowadziliśmy samochodów za 52 miljonów 444 tysięcy, to maszyn rolniczych tylko za 29 miljonów 127 tysięcy.

Stosunek ten nie jest zdrowy, ani też dla gospodarstwa naszego pożyteczny.

„MERCEDES" NA BERLIŃSKIEJ WYSTAWIE LOTNICZEJ.

Clou berlińskiej Wystawy Lotniczej stanowił nowy o sile 800 PS motor Mercedes-Benz z kompresorem i 12 cylindrami. Ponadto zakłady Mercedes wystawiły nowy trzycylindrowy o sile 30 PS motor i sławny motor dwucylindrowy o sile 20 PS na którym w roku 1927 Lusser zdobył w Brukseli nagrodę królewską.

Firma Continental nie wzięła niestety udziału w tej Wystawie i inaczej brzmiące o jej udziale informacje są nieprawdziwe.

WIELKI POŻAR WARSZTATÓW AUTOMOBILOWYCH.

W Inowrocławiu, na ul. Dworcowej wybuchł niedawno wielki pożar w warsztatach samochodowych firmy Wunk i Stachowski. Spłonęło dziesięć samochodów osobowych. Straty wynoszą przeszło 100 tys. zł.

KOMUNIKACJA AUTOBUSOWA W POLSCE.

Rozwój komunikacji autobusowej w Polsce posunął się w ostatnich dwu latach znacznie naprzód. W chwili obecnej mamy na terenie Rzeczypospolitej około 1,000 przedsiębiorstw autobusowych, rozporządzających kilkoma tysiącami wozów.

PAŃSTWOWE LINJE KOMUNIKACJI SAMOCHODOWEJ UZUPEŁNIENIEM RUCHU POCIĄGÓW.

Linje autobusowe, zarówno pasażerskie jak i towarowe, poczynają stanowić dla kolei bardzo poważną konkurencję. Wykazy urzędowe stwierdzają, iż w tej chwili w Polsce czynnych jest 986 linij autobusowych.

Omawiając tę sprawę b. minister skarbu p. Michalski wystąpił z projektem, by kolej przystąpiła sama do zakładania i utrzymywania odpowiednio postawionych linij autobusowych.

Sposób ten praktykowany jest zagranicą i przynosi kolei duże zyski, zapewniając pasażerom dobrą komunikację.

NAUKA DLA PRACOWNIKÓW PRZEMYSŁU BUDOWLANEGO.

Z dniem 15 października r. b. rozpoczęła się w szkole Przemysłowo-Dokształcającej w Bydgoszczy nauka dla pracowników przemysłu budowlanego, t. j. murarzy, cieśli, zdunów, dekarzy, malarzy, lakierników itd. Dla udogodnienia tym rzemiosłom, zamiast całorocznej nauki po 8 godz. odbywa się nauka tylko porą zimową od października do marca z podwójną liczbą godzin — 16 godz. tygodniowo. Zapisy nowych uczniów przyjmuje sekretarjat szkoły ul. Chwytowo 12, codziennie od godz. 8—12 i od 3—6 do 15 bm. włącznie.

W sprawie nabywania i legalizowania odmierzaczy benzynowych

Francja wprowadziła obecnie w granicach swego kraju bardzo ostre przepisy o warunkach legalizowania odmierzaczy do benzyny i żąda kategorycznego zastosowania tych przepisów do obecnie funkcjonujących tam odmierzaczy. — Ponieważ dostosowanie tych odmierzaczy do nowych przepisów jest prawie że niewykonalnem, posiadacze tych odmierzaczy starają się zbyć je za bezcen na terenie Polski. Między innemi nadeszła też oferta na kilka tysięcy takich przyrządów do jednej z firm polskich.

Wobec tego, ażeby uniknąć zalania rynku polskiego temi przyrządami, które przez polskie Urzędy Miar nie będą mogły być zalegalizowane, — a zatem odrazu stanowić będą bezwartościowy druzg, nienadający się do używania w obrocie publicznym, należy przy zakupie stosować najdalej idące środki ostroż-
ży przy zakupie stosować najdalej idące środki ostroż-
ności.

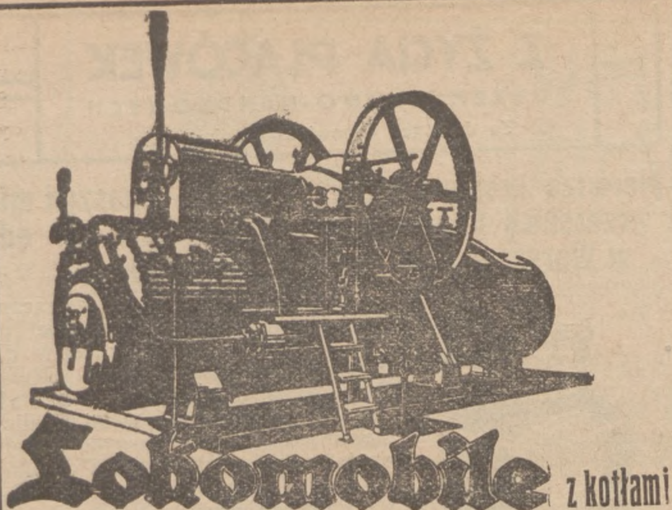
zagranicznych wytwórni odmierzaczy benzyny *typów dopuszczonych do legalizacji* na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej:

1. Firma A. B. Mackmeter w Sztokholmie, przedst. Tow. Autolloyd w Warszawie, Nowy Świat 24.

2. Societe Anonyme pour tous appareillages mecaniques (Satam) w Levallios-Porret, przedst. D. H. Antoni Bernard w Warszawie, Aleje Jerozolimskie 25.

3. J. Courtioux w Paryżu, przedst. Górnośląskie Tow. Przem., Warszawa, ul. Sewerynów 3.

4. Firma S. F. Bowser et Co. w Londynie, przedst. Tow. Przem. Handl. „Zawbor" w Warszawie, ul. Czackiego 3-5.

o ca 30 % większemi jak firm konkurencyjnych, na parę przegrzaną z kondensacją i bez, do **800 K. M.**

Lokomotywy parowe i motorowe.
Walce drogowe.
Maszyny do wyrobu dróg smołowych i **asfaltowych,** pracujące samoczynnie pod ciśnieniem

dostarcza

Generalna reprezentacja wszechświatowej firmy

Henschel & Sohn, Cassel

na Poznańskie i Pumorze:

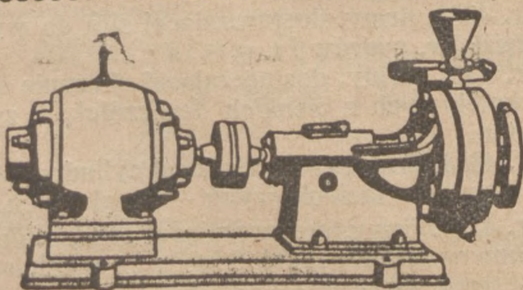
Inż. Sobański i Szafarkiewicz

dawn. **Oddział Techn. Banku Młynarzy,**
Poznań, ul. Wenecjańska 6. Tel. 14-42.

Poważni zastępcy na poszczególne powiaty poszukiwani

BUDUJEMY w naszych warsztatach **Maszyny Młyńskie** oraz kompletne **młyny** z napędem parowym, motorowym i wodnym.
DOSTARCZAMY wszelkie artykuły techniczne dla młynów, **gazę jedwabną**, pasy, gurty śruby itp.
RYFLUJEMY walce.

W rozliczeniu przyjmujemy używane maszyny.
47

Pompy odśrodkowe

dla każdego rodzaju cieczy i każdą wydajność dostarcza:
Fabryka Maszyn Górniczych, Katowice-Załęże

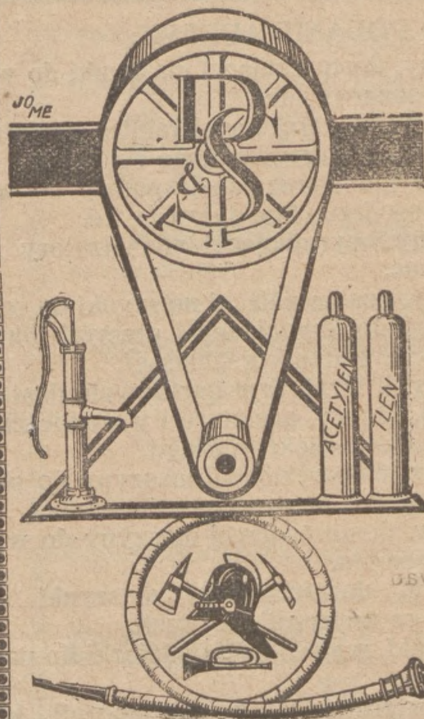

6381

5575 t

6710

Pasy skórzane z sierści wielbłądziej balata.

Armatura parowa wodociągowa

Metale łożyskowe, cyna, ołów, rury miedziane.

Szczeliwa do wszelkich kotłów i maszyn

Artykuły mleczarskie

DAMIC & SZULC

Pl. 23 Stycznia 7 - Grudziądz - Telef. 24

Tlen i aparaty do spawania

NOWE WYDAWNICTWA

KSIĘGA ADRESOWA PRZEMYSŁU I HANDLU EKSPORTUJĄCEGO.

W chwili obecnej rząd rzucił społeczeństwu hasło mobilizacji sił gospodarczych. Zadaniem tego hasła jak wiadomo jest walka z biernością bilansu i wytężenie wszystkich sił celem wzmożenia eksportu nie surowców i półfabrykatów, lecz gotowych artykułów w skończonej formie fabrykacji.

To też z uznaniem przywitać należy wydawnictwo książki adresowej, wydanej w porozumieniu z M. S. Zagr. oraz przy współpracy naszych poważnych organizacyj jak: Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów, oraz Zrzeszenia „Polskiej Ekspansji Gospodarczej". Księga adresowa, która ukazała się w językach polskim, niemieckim, francuskim i angielskim umożliwi zagranicznym sferom handlowym zapoznanie się z rodzimą naszą wytwórczością i przyczyni się poważnie do rozszerzenia naszego rynku zbytu.

Księga adresowa zawiera adresy firm prowadzących handel eksportowy, tabele statystyczne dotychczasowego wywozu oraz dział placówek dyplomatycznych i konsularnych zagranicą państw zagranicznych, mających siedzibę w naszym kraju. Pozatem wykaz organizacyj gospodarczych ułatwia znakomicie otrzymanie źródłowych informacyj w dziedzinie gospodarczej.

Księga adresowa znajdować się powinna również w posiadaniu każdego przemysłowca i kupca, importującego obecnie towar zagraniczny, podaje bowiem szczegółowy wykaz produkowanych w kraju produktów, skutecznie konkurujących z innemi krajami nietylko swą dobrocią, ale i taniością wyrobu.

Zamówienia na Księgę Adresową Przemysłu i Handlu Eksportującego prosimy skierować do administracji „Kupca", Poznań, ul. Wielka 10. Cena 13.50 zł franko — za poprzedniem nadesłaniem gotówki.

Z ŻYCIA PLACÓWEK
PRZEMYSŁOWO-HANDLOWYCH

Za dział ten odpowiada Administracja.

Pierwsza krajowa fabryka naczyń i maszyn mleczarskich Konstantego Müllera Sp. z ogr. odp. w Warszawie, ul. Belwederska nr. 5.

Czytelnikom naszym zwracamy niniejszem uwagę na ogłoszenie powyższej firmy zamieszczone w dzisiejszym numerze naszego „Rynku Metalowego i Maszynowego. Fabryka omawiana istnieje już 45 lat i zalicza się do jednej z największych tego rodzaju wytwórni w Polsce. Pod okiem wybitnych fachowców wyrabia się w tej fabryce wszystkie naczynia, potrzebne do mleczarstwa, jako to: konwie, mierniki, szkopce, oziębiacze, pasteryzatory, podgrzewacze itp. Jeżeli chodzi o jakość tych wyrobów, to bez przesady można powiedzieć, iż zaliczają się one do pierwszorzędnych. Zasada bowiem fabryki jest wytwarzać wszystko tylko w gatunkach pierwszorzędnych. Nadto wyrabia fabryka omawiane konwie do przewożenia mleka, poczwórnie cynowane z grubej blachy, z pokrywą na zawiasach, o hermetycznem zamknięciu, bez żadnych szwów i nitów, przyczem sam fason jest prosty, cylindryczny. Placówkę tę polecamy uwadze naszych Czytelników.

Skrzynka zapytań
z dziedziny porad fachowych i źródeł zakupów

UPRASZA SIĘ O PODANIE ADRESU:

Nr. 4299. firmy, dostarczającej maszynki do wyrobu skórzanych sznurowadeł.

Nr. 4304. firmy, dostarczającej tablice cmentarne ze szkła czarnego; litery trawione i złocone.

Nr. 4306. firmy, dostarczającej aparaty do wyrobu olejków z kosodrzewiny, jałowcu itd.

Nr. 4310. firmy, wyrabiającej sterylizatory niklowe i emaljowane.

Nr. 4311. firmy, dostarczającej maszynki do sporządzania zamknięć do lemonjadek i piwnych butelek (t. zw. Hebel- u. Patentverschlüsse).

Nr. 4315. fabryki, wzgl. firm hurtowych, dostarczających żarówki, sznury, armaturę i wszelkie inne przybory do oświetlenia elektrycznego.

Nr. 4317. firmy, dostarczającej maszyny do plecenia rafji.

Nr. 4318. firmy, dostarczającej maszyny do wyrobu wkładek do obuwia.

Nr. 4324. firmy, dostarczającej maszynki do zdejmowania skór ze zwierząt rzeźnych.

Nr. 4325. fabryki, wyrabiającej pilniczki do paznokci.

Nr. 4328. importera na tak zwane moczałki kokosowe oraz lufy.

Nr. 4330. producentów na mosiężne armatury do wody i pary.

Nr. 4331. producentów na większe odlewy mosiężne, nadające się dla cukrowni.

Nr. 4333. firmy, dostarczającej młotki magnetyczne wagi od 100—200 gramów.

Nr. 4334. firmy, dostarczającej łaźnie (parnie) pokojowe w formie szafek, w których się siedząco nagrzewa; źródłem ciepła w nich jest spirytus tak zw. Krutztermalbad.

Nr. 4335. firmy, dostarczającej łóżkowe aparaty do pocenia się w formie daszku, który się nakłada na chorego leżącego w łóżku; źródłem ciepła jest prąd elektryczny.

Nr. 4338. firmy, dostarczającej wszelkie części do kurków mosiężnych od ½—1.

Nr. 4339. firmy, dostarczającej naczynia porcelanowe wzgl. emaljowane z wypalonemi sygnaturami do urządzeń drogeryjnych.

Nr. 4340. firmy, dostarczającej butelki z wypalonemi korkami i trwałym napisem.

Nr. 4341. firmy, dostarczającej sygnatury trwałe, emaljowane lub celulojdowe na szuflady.

Nr. 4342. firmy, dostarczającej puszki zapasowe do herbat, proszków etc.

Nr. 4343. firmy, dostarczającej aparat do pisania sygnatur, rodzaj „Pospisyl" lub inny.

Nr. 4344. firmy, która podejmuje się reperatur wag precyzyjnych.

Nr. 4346. fabryki, dostarczającej urządzenia do wyrobu drutu i gwoździ.

Nr. 4350. firmy, dostarczającej sita do wyrabiania proszków, pudrów i t. p.

Nr. 4351. firmy, dostarczającej skrzynie do wysyłek kolejowych z cienkich deszczółek, t. zw. Patentkisten.

Nr. 4353. firmy, dostarczającej cylindry miedziane do piecyków łazienkowych — węglowych.

Nr. 4354. firmy, dostarczającej pendzle do użytku domowego oraz pendzle klubowe i pierścieniowe.

Nr. 4355. fabryki, wyrabiającej miedziane kotły pojemności 50—200 litr. ciężkiego wyrobu.

Nr. 4356. fabryki, wyrabiającej korki koronne do butelek, (Kronenkorken).

Nr. 4357. zastępcy na Polskę opon i dętek marki „Dunlop", „Michelin" i „Pirelli.

DZIAŁ AUTOMOBILOWY

Trudności w dorożkarstwie samochodowem

Przemysł doróżek samochodowych przechodzi od pewnego czasu poważny kryzys. Daje się zaobserwować w tym przemyśle pewien brak stabilizacji. Jedne doróżki znikają, inne przybywają. Większe przedsiębiorstwa, trudniące się doróżkarstwem samochodowem, częściowo zlikwidowano, a przeważają posiadacze jednej doróżki, którą sami kierują.

Taksówka wymaga inwestycji stosunkowo znacznego kapitału i dlatego odpowiedniej amortyzacji. Cena wozu wynosi przeciętnie 10—16.000 zł, amortyzacja których winna nastąpić najpóźniej w przeciągu lat trzech. Po tym czasie, ze względu na zły stan dróg w kraju, samochód jest zwykle tak zniszczony, że nie nadaje się na dalszą używalność w charakterze dorożki, tem bardziej, że wymagania pasażerów stale wzrastają, a ze względu na jednolitość cen według taryfy, prędko taksówki w dobrym stanie i o ładnym wyglądzie cieszą się odpowiednią frekwencją. Amortyzacja roczna wynosić więc musi około 5.000 zł, co jednak jest obecnie wprost niemożliwe.

Właściciele taksówek utyskują więc, że obciążenie komunikacji dorożkarsko-samochodowej na rzecz związków komunalnych i państwa jest zbyt dotkliwe, gdyż taksówki podlegają świadczeniom w postaci podatku przemysłowego, dochodowego, opłatom koncesyjnym, za plombowanie liczników i t. d. Podatek przemysłowy obliczany jest według świadectwa II kat. handlowej i kosztuje mniej więcej 700 złotych rocznie. Tego rodzaju świadectwo obowiązuje w dalszym ciągu do uiszczenia podatku obrotowego i dochodowego, tak, że właściciel taksówki tylko tytułem samych podatków państwowych opłaca przeszło 100 zł. miesięcznie.

Ponieważ doróżki konne płacą jedynie podatki w formie świadectw przemysłowych, gdyż na podstawie art. 8, który zalicza doróżkarstwo do przemysłu i wykupienie odpowiedniego świadectwa przemysłowego uzależnia jedynie tylko od ilości zatrudnionych pracowników, i ze względu na postanowienia tejże ustawy, która nie robi różnicy pomiędzy dorożkarstwem konnem i samochodowem, a przeciwnie traktuje je jednako, rozporządz. wykonawcze do tej ustawy, zaliczające taksówki do przedsiębiorstw przewozowych, uważane jest w kołach przemysłu samochodowego wprost za krzywdzące. Dysproporcja pomiędzy wielkiem przedsiębiorstwem ekspedycyjno-przewozowem a taksówką jest tak rażąca, że zrównanie obydwuch przedsiębiorstw co do wykupu jednakowego świadectwa przemysłowego wydaje się niezrozumiałem. Rezultatem tych obciążeń są właśnie likwidacje większych przedsiębiorstw samochodowo-doróżkarskich i niepożądany objaw wycofywania się zasobnych fachowców automobilowych z tego przemysłu, których miejsca zajmują lekkomyślni, po pewnym czasie bankrutujący niefachowcy.

Ze względu na ważność tego młodego przemysłu, który zagranicą rozwija się pomyślnie, a i u nas okazał się w dziedzinie komunikacji środkiem bardzo pożytecznym i pożądanym, uzdrowienie stosunków i zapewnienie pomyślnego rozwoju dla dorożkarstwa samochodowego jest zagadnieniem koniecznem. Jest rzeczą nie do pomyślenia, aby drobny właściciel taksówki mógł przez dłuższy czas pracować ze stratą. Nienormalny stan ten musi doprowadzić do ruiny majątkowej przedsiębiorców dorożek samochodowych, co spowoduje w rezultacie zanik tej gałęzi w komunikacji kołowej.

Samochody ciężarowe N. A. G.

Pomimo braku traktatu handlowego z Niemcami i z tego powodu pewnych trudności celnych, rynek samochodów ciężarowych zostaje poważnie nasycany przez przemysł niemiecki. Samochody sanitarne, wozy dla straży ogniowej, automobile pogotowia policyjnego, autobusy i przedewszystkiem inne wozy ciężarowe wszelkich typów fabrykowane są w doskonałym gatunku przez firmę Nag, podkreślić jednak należy, że specjalnością firmy są wozy ciężarowe, skonstruowane specjalnie dla przewozu wszelkiego rodzaju towarów, zbudowane na specjalnych podwoziach. Nag zbudowane zostały po długich badaniach konstrukcyjnych i przez odpowiednie rozstawienie osi, które powoduje równomierne rozłożenie obciążenia na wszystkie cztery koła, samochody ciężarowe Nag są dzisiaj bez przesady najlepszemi maszynami ciężarowemi. Ciche działanie silnika i niezwykła siła pociągowa nawet na terenie górzystym, wielka zwrotność wozu i tani koszt utrzymania — są zaletami firmy N. A. G., pomijając okoliczność, że przy wyrobach marki Nag zastosowywane są wyjątkowo mocne hamulce, chłodzone wodą a automatyczne regulowanie daje zupełną pewność jazdy, przyczem minimalne zużywanie pneumatyki czyni Nagi w użyciu bardzo ekonomicznemi. Motor i każdą mechaniczną część samochodu można osobno wyjąć i rozebrać. Najnowsze ulepszenia techniczne dają gwarancję długotrwałości, a praktyka fabryki, oparta na długoletniem doświadczeniu, umożliwiła skonstruowanie najlepszego w obecnej dobie samochodu ciężarowego, tak, że samochodom ciężarowym Nag należy się słusznie jedno z pierwszych miejsc w produkcji światowej. Na rynek wypuszczone są obecnie $1\frac{1}{2}$ tonowy, $2\frac{1}{2}$ tonowy i 5-cio tonowy kardan ciężarowy. Wprawdzie w porównaniu z cenami niektórych marek amerykańskich ciężarowy samochód Nag wydaje się względnie kosztownym, jednak w praktyce nabycie rzeczywiście wartościowego i silnego wozu opłaca się sowicie. Fabryka daje jaknajdalej idące gwarancje, co do trwałości i jakości materjału, a ankiety przeprowadzone z zainteresowanemi kołami wielkiego przemysłu wykazały, że tani wóz nie daje takich korzyści, jakie właśnie uzyskać można przy użyciu pełnowartościowego środka lokomocji ciężarowej.

Przedstawicielstwo generalne na Polskę posiada Dom Handlowy Herman Mayer, Warszawa, Traugutta 2. Firma ta, która zalicza się do najstarszych i najpoważniejszych przedsiębiorstw w kraju, daje pełną gwarancję solidnej i fachowej obsługi klienteli. Ceny, opierając się na najniższej kalkulacji, odpowiadają mniej-więcej cenom wyrobów innych wielkich firm samochodowych. Warunki kredytowe indywidualne.

Samochody „Renault"

Do największych fabryk we Francji należy fabryka samochodów „Renault", mieszcząca się w Billancourt pod Paryżem i zatrudniająca przeszło 40 tysięcy robotników. Fabryka ta jest jedną z najpopularniejszych na całym świecie, a w zaprzyjaźnionej Polsce wozy marki „Renault" cieszą się dużem wzięciem. „Renault" wyrabia wozy praktyczne, specjalnie nadające się dla turystów, kupców, lekarzy, o typie nowoczesnym, bardzo łatwym do kierowania przy uwzględnieniu najnowszych zdobyczy techniki. Motory wyrabiane są we Francji i odznaczają się precyzyjnem wykonaniem z trwałego materjału. Wozy opuszczające fabrykę, badane są przez specjalne komisje inżynierów, co daje rękojmię jakości i sprawności samochodów firmy „Renault". System sprzedaży jest uproszczony i koszta handlowe przez to są minimalne, co wpływa na kalkulację cen „Renault'a". Ceny dzisiejsze wynoszą w dolarach amerykańskich, loco Warszawa wraz z opłatami celnemi i podatkiem:

Renault 4 cyl. 6 K. S.

Torpédo Luxe 4 osob.	1150 dol.
Cabriolet 3 osob.	1350 „
Conduite Intérieure Souple Luxe, kryta dermatoidem	1350 „
Conduite Intérieure Rigide Luxe, kryta blachą	1350 „

Renault 4 cyl. 10 K. S.

Torpédo Luxe 5 osob.	1700 dol.
Cabriolet 3 osob.	1950 „
Conduite Intérieure Luxe 5 osob.	1950 „
Conduite Intérieure 7 osob.	2200 „
Berlina, specjalny wóz dla dług. podróży	2050 „

Renault Monasix 6 cyl.

Torpédo 4 osob.	1450 dol.
Cabriolet 3 osob.	1600 „
Conduite Intérieure Rigide Luxe z blachą	1600 „

Renault Viasix 6 cyl. 15/15.

Torpedo Luxe Viasix 5 osob.	2400 dol.
Cabriolet Viasix 3 osob. model lubiany przez panie, specjalnie elegancki i dystyngowany	2750 „
Conduite Intérieure Rigide 5 osob. z blachą	2750 „
Conduite Intérieure Souple z dermatoidem 5 osob.	2700 „
Conduite Intérieure Rigide z blachą 7 osob.	2850 „
Berlina Visasix 5 osob.	2850 „

Generalne przedstawicielstwo w Warszawie posiada własne garaże i warsztaty, również bogato zaopatrzony skład części zamiennych i mieści się przy ul. Marszałkowskiej 153, firma Tow. „Esper".

POSTĘPY W PRZEMYŚLE

Nowe zdobycze współczesnej techniki

„Latający rower". — Samolot zbudowany na wzór ptaka. — Poruszające się skrzydła i pióra. — Katastrofy samolotowe będą uniemożliwione. — „Latający wiatrak". — O pionowe wznoszenie się samolotu.

Nowoczesna technika nie spoczywa ani na chwilę. W poszczególnych jej dziedzinach wre bezustanna praca, a czynione eksperymenty ustawicznie powiększają i ulepszają dotychczasowe zdobycze techniczne świata. Największą stosunkowo uwagę skupia na sobie lotnictwo, a zwłaszcza problem udoskonalenia komunikacji powietrznej i budowy takich samolotów, któreby przy najzupełniejszem bezpieczeństwie dawały równocześnie człowiekowi możność swobodnego unoszenia się w przestworzach.

Próby czynione przez współczesnych techników nie pozostają bez rezultatów. W ostatnich dniach rozeszły się w całym świecie wiadomości o dwóch nowych, sensacyjnych wynalazkach, które w dotych czasowy stan lotnictwa wnieść mogą najzupełniejszy przewrót. Pierwszym jest wynalazek inżyniera Czernego, demonstrowany ostatnio w Wiedniu, — drugi zaś to wynalazek hiszpana La Ciervy, nazwany „ruchomym spadochronem".

Wynalazek inżyniera Czernego jest ciekawem połączeniem roweru z samolotem i stanowi przynajmniej na pierwszy rzut oka najbardziej prymitywny środek lokomocji powietrznej. Oto bowiem do konstrukcji rowerowej dołączone są dwa, specjalnie zbudowane skrzydła, długości około 7 metrów, przy pomocy których aparat może wznieść się w powietrze i odbywać najdalsze podróże w przestworzach. Skrzydła te zbudowane są w ten sposób, że tylko środkowa część jest nieruchoma, natomiast końce składają się z ruchomych części składowych, które poruszają się na wszystkie strony i czynią wrażenie poruszających się piór u skrzydeł ptaka. I dzięki ruchom tych „piór", które wprawia w ruch niezbyt wielki motor w sile 3 i pół koni, wznosi się aparat w powietrze i może odbywać loty.

Jak zatem widzimy, wynalazca stworzył model samolotu, który naśladuje zupełnie lot ptaków. Zamiast śruby, która dotąd stanowi główny ośrodek działania samolotu, wprowadził inżynier Czerny ruchome skrzydła i te nakształt ptaka umożliwić mają wznoszenie się w powietrze.

Wynalazek inżyniera Czernego ma jeszcze i inne bardzo ważne znaczenie. Oto mianowicie aparat o skrzydłowym locie, zapewnione ma w powietrzu najzupełniejsze bezpieczeństwo, a ponadto każdy może aparatem takim bez specjalnych przygotowań kierować, ponieważ dzieki ruchowi skrzydeł samolot sam pokonuje wszelkie „nierówności" powietrza. Ruchy zaś „piór skrzydłowych" są tak proste, jak u lecącego ptaka. Ponadto dla poruszania skrzydeł w konstrukcji inżyniera Czernego, zużywa się znacznie mniej energji, niż w dotychczasowych typach samolotów.

Dalszą zaletą aparatu konstrukcji inżyniera Czernego jest to, że samolot umożliwiać ma pionowe wznoszenie się i opadanie. Będzie to wielka zdobycz jeśli się zważy, że samolot do tej pory, aby wznieść się, potrzebuje dość dużo miejsca na ziemi i długo musi po ziemi krążyć, zanim wzniesie się do góry. Również i dla lądowania potrzebuje dotąd samolot wielkiej gładkiej równiny. Nad tem ostatniem udoskonaleniem inżynier Czerny pracuje wprawdzie jeszcze, niemniej jednak wynalazca zapowiada, że już nidługo stworzy model, który pionowo będzie wznosił się i pionowo opadał.

Pragnieniem wynalazcy jest — jak to inżynier Czerny w wywiadzie dziennikarskim oświadczył — stworzenie tak prostych i tak tanich samolotów, aby mogły one rozpowszechnić się, tak jak rowery.

*

Drugi wynalazek inżyniera La Ciervy idzie mniejwięcej w tym samym kierunku, co i wynalazek inżyniera Czernego. Różnica polega tylko na tem, że plany inżyniera La Ciervy odnoszą się do dotychczasowych typów samolotów pasażerskich i wojskowych i zdążają do zupełnego zabezpieczenia tych aparatów przed możliwością katastrofy. I tak przez specjalną konstrukcję skrzydeł w samolocie chce inżynier Cierva doprowadzić do tego, aby samolot, nawet gdyby motor zawiódł i stanął w powietrzu, mógł natychmiast gładko wylądować.

I tak wprowadza inżynier La Cierve do samolotu ruchome skrzydła, które sprawiają, że — jeśli motor samolotu przestanie pracować — aparat nie traci równowagi, i przy pomocy obracających się skrzydeł opada pionowo na ziemię. Te ruchome skrzydła nadają aparatowi wynalazcy charakterystyczny wygląd, tak, że czyni on wrażenie „latającego wiatraka".

Poza zagwarantowaniem bezpieczeństwa samolotów pracuje inżynier La Cierva również i nad tem, aby aparat nie tylko mógł pionowo opadać, ale także pionowo wznosić się w górę. Wynalazca twierdzi, że próby, czynione przez niego w tym kierunku wróżą mu już w niedługim czasie uzyskanie pełnego powodzenia.

Jak zatem widzimy, ludzkość nie ustaje w dążeniach, by dotychczasowe swoje zdobycze powiększyć i by człowiek z równą łatwością, jak na lądzie poruszać mógł się również i na wodzie i w powietrzu.

Wł. Lich-wicz.

Swiat wynalazków — to świat fantazji

W Komisji Wynalazków. — Fantazja i fanatyzm wynalazców. — Ile wynalazków daje się urzeczywistnić? — Pożyteczne wynalazki.

Bywalcy Centralnego biura wynalazków w Moskwie odznaczają się wielką różnorodnością. Bywają tu wszyscy — od profesora do prostego robotnika i chłopa. Wszyscy oni pracowali kiedyś w swem życiu nad wynalazkami, i wszyscy są święcie przekonani, że wynalazki, przez nich poczynione, są „genjalne".

Przegląd wynalazków, napływających w wielkich ilościach do Komisji, dowodzi jednak, że nie wszystkie z pośród nich są wynalazkami w pełnem tego słowa znaczeniu. Wśród wynalazków bardzo jest wiele drobnych ulepszeń technicznych, istniejących już przyrządów lub aparatów. Często zgłaszane też są zmiany w konstrukcji maszyn, nie przedstawiających żadnych korzyści.

Wśród wynalazców sporo jest fanatyków, rozkochanych w sobie i w swych „wynalazkach". Latami obijają oni progi licznych instytucyj, starając się wszędzie dowieść, jak wielkie zalety i znaczenie posiada ich projekt.

Jakież są to wynalazki?

Jeżeli odrzucimy liczne projekty „perpetuum mobile", których „Komisja Wynalazków" wogóle nie rozpatruje, odkładając je ad akta, to wciąż jeszcze będziemy mogli wymienić cały szereg fantastycznych, a tak „doniosłych" dla ludzkości idei genjalnych „wynalazków". Tak naprzykład zgłoszono niedawno oryginalny „wynalazek" w postaci specjalnej maski, która każdemu z nas ma dać możność śpiewania . . .jak Szaljapin. Niejaki Bołdyszew „wynalazł" czarodziejską pompę, przy pomocy której zamierza całą ludzkość wyleczyć ze wszystkich istniejących na świecie chorób, a więc: kataru, bronchitu, raka, syfilisu i t. d. Zgłoszono też fantastyczne przyrządy, mające służyć do wydobywania elektryczności z powietrza, i cały szereg innych podobnych projektów.

Są jednak wynalazcy, którzy istotnie coś wynajdują, mają jednak tę wadę, że z wynalazkami swemi zazwyczaj się trochę spóźniają. Tak np. pewien robotnik kijowskiej fabryki kabli wynalazł bęben do nawijania przewodów. Wprowadzenie tego wynalazku w fabryce podniosłoby produkcję o 350 proc. Wynalazcę hucznie fetowano, a wynalazek wysłano do Moskwy, gdzie dostał się do fabryki Kołczugińskiej. I co się okazało? W fabryce tej od szeregu lat pracuje analogiczna maszyna, która podniosła tu produkcję o 460 proc.!

W przemyśle stosuje się niewiele wszystkich tych wynalazków. W ciągu 3 i pół lat zgłoszono w „Komisji Wynalazków" ogółem 32.000 wynalazków, a z liczby tej opatentowano jedynie około 6.000. Jeszcze mniej wynalazków, bo zaledwie 450, zastosowano w przemyśle.

Niektóre z opatentowanych wynalazków posiadają istotnie duże znaczenie. Tak np. inżynier Karelin wynalazł nowy sposób otrzymywania torfu w rozdrobnionej postaci, co daje w życiu praktycznem rocznie około 30.000.000 rubli oszczędności.

Inżynier Zworykin wynalazł maszynę do przędzenia lnu, która pozwala podnieść produkcję o 100 proc. przy równoczesnem bardzo znacznem obniżeniu kosztów produkcji.

Z powodzeniem stosowane są dalej w Rosji wynalazki następujące: Serebranego, pozwalający wyrabiać karton z opiłków i masy drzewnej, Lewanjana, który wynalazł praktyczny sposób fabrykacji korków gumowych, Steżeńskiego, któremu udało się skonstruować ogniotrwały zbiornik benzyny itd.

Fenomenalny zegar

Arcydzieło kunsztu polskiego rzemieślnika.

Na wystawie regjonalnej w Wilnie mieszkaniec tamtejszy p. K. Sobolewski wystawił zegar swej własnej konstrukcji, który wzbudził prawdziwy podziw i zdumienie wśród tych, którzy go oglądali.

Zegar ten wagi 50 kg. wyobraża kościół gotycki o 3-ch wieżyczkach. Na oko nic nie zdradza dziwów, jakie się w oznaczonych terminach odbywają w tym fenomenalnym zegarze.

Lecz oto wybija 6 godzina wieczorem i z wież kościelnych poczynają rozbrzmiewać dzwony. O północy rozlega się hejnał... Znowu cisza, tylko zegar na wieży kościelnej idzie, idzie, idzie. Posuwają się wskazówki i zwolna okrążają cyferblat.

Dopiero o godz. 4 rano odzywają się sygnaturki i znowu kilkugodzinna cisza. Ale gdy sygnaturka zadzwoniła na prymarję, drzwi kościelne otwierają się naoścież i z kościoła jeden po drugim wychodzą mnisi. Na ołtarzu, widocznym przez otwarte podwoje, zapalają się świece. Odzywa się dzwonek u drzwi, wiodących do zakrystji i wychodzi stamtąd ksiądz w ornacie i staje przed ołtarzem. Zaczynają grać organy. Ksiądz odprawia mszę. Na podniesienie organy milkną, ksiądz odwraca się i błogosławi podniesioną ręką. Po skończonem nabożeństwie, ksiądz powraca do zakrystji. Zakonnicy dwoma szeregami opuszczają kościół. Zakrystjan zamyka podwoje kościoła.

Ale to jeszcze nie koniec. Oto w portyku kościoła staje Marszałek Piłsudski i przyjmuje defiladę wojsk: kawalerja, piechota, artylerja, sztandary. Marszałek salutuje. Orkiestra gra. Po przemaszerowaniu całego oddziału znika wszystko i na podwyższeniu zostaje zwykły zegar w kształcie gotyckiego kościoła.

Jak informuje „Słowo" wileńskie, zegar ten kosztował swego twórcę 30 lat pracy. Jego „cudowny" zegar ujrzał światło dzienne jeszcze przed wojną i naskutek obszernej o nim wiadomości podanej w swoim czasie przez „Wilnaer Ztg.", niejaki bankier z Magdeburga p. Prehm pisał do twórcy zegara, prosząc o fotografję i dokładny opis, prawdopodobnie w zamiarze nabycia tego majstersztyku.

Pan Sobolewski, jak twierdzi feljetonista „Słowa", pragnąłby bardzo, by jego zegar nabyty został do Muzeum Narodowego w Warszawie lub w Krakowie.

Sprawą tą winny się zająć władze tych muzeów, bo jeżeli entuzjastyczny opis umieszczony w „Słowie" posiada swe rzetelne umotywowanie, szkoda byłoby, aby tak osobliwy przedmiot wywędrował z kraju.

Suknie z metalu

Przemysłowiec tekstylny londyński L. Gordon zaprosił przed kilku dniami przedstawiciela prasy, jako też zainteresowanych przemysłowców, aby im zademonstrować wynalezione przez siebie — suknie z metalu. Gdy się wypowiada słowo „suknie z metalu", mimowoli nasuwają się jakieś reminiscencje o kostjumach dla nurków, atoli modele, które swym gościom pokazał Gordon, nic wspólnego z nurkami nie mają. Na pierwszy rzut oka suknie te robią wrażenie, jakoby nie były wcale z metalu. Wynalazek Gordona polega bowiem na tem, że impregnuje zwykłe materjały jakąś mieszaniną niklową, której tajemnicy wynalazca nie chce narazie zdradzić. Mieszanina ta czyni suknie prawie że niezniszczalnemi. Można takie suknie i ubrania nosić przez 20 do 30 lat bez żadnego uszczerbku. Ta mieszanina niklowa nadaje się do impregnowania wszelkich materjałów, a więc tak płótna, jak jedwabiu i wełny.

Ale to właśnie napewno nie spodoba się damom, godzi bowiem, i to śmiertelnie, w kobiecą modę. Moda jest zmienna i kapryśna, a trwałość i niezniszczalność oto przymioty, z któremi moda najtrudniej się chyba pogodzi. Natomiast mężczyźni bardzo chętnie pogodzą się z nowym wynalazkiem p. Gordona, zwłaszcza jeśli chodzić będzie o ich zwykłe ubrania, które noszą podczas codziennej pracy.

Dla informacji warto jeszcze dodać, że Gordon jest bardzo bogatym przemysłowcem, a pracował nad swym wynalazkiem tylko dla dobra ludzkości.

Rozruszniki wodne
dla silników indukcyjnych

Do rozruchu silników indukcyjnych o wysokich mocach stosuje się często rozruszniki z oporami wodnemi. Zaletami ich są: wysoka pojemność chwilowa dla energji niszczonej, regulacja ciągła oraz łatwe odprowadzanie energji poślizgu w wypadkach pracy silnika przy regulacji obrotów. Wadą tego rodzaju rozruszników jest to, że stosunek początkowego oporu do końcowego jest zwykle mały, wskutek czego zwieranie pierścieni powoduje duży skok prądu. W numerze czerwcowym BBC Mitteilungen z r. b. opisany jest rozrusznik wodny, przy budowie którego położono nacisk na usunięcie tej wady.

Osiągnięto to dzięki zastosowaniu elektrod, złożonych z koncentrycznych pierścieni walcowych. Górne elektrody posiadają po dwa takie pierścienie, dolne zaś po trzy. W końcowem położeniu pierścienie górnych elektrod wchodzą pomiędzy pierścienie dolnych elektrod, dzięki czemu opór w tem położeniu jest niski. Ponadto aparat zaopatrzony został w urządzenie, zapewniające obieg wody wewnątrz, celem wytworzenia lepszego chłodzenia.

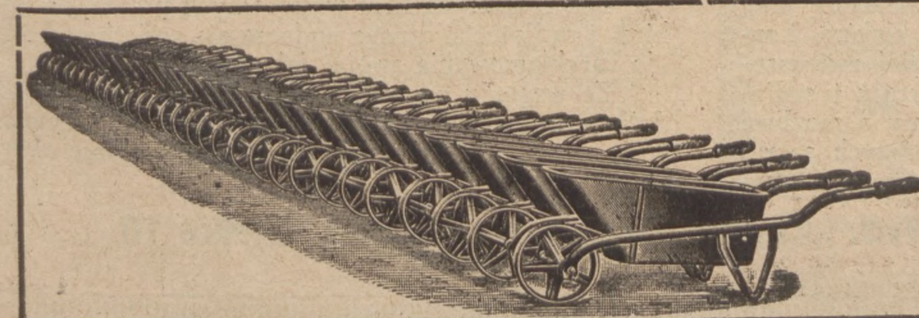
Odkrycie nieznanego minerału

W Chemicznym Instytucie Akademji Umiejętności w Leningradzie, członek Akademji prof. Kurnaków wykrył nowy, nieznany dotąd nauce, rodzaj minerału.

Graniczy on z grupą platynową, a składa się z irydium i 20 proc. zawartości ruthenium.

Szczegółów odkrycia narazie brak.

Pilot mechaniczny

Zadziwiające są postępy, jakie poczyniła aeronautyka w pierwszem swojem dwudziestopięcioleciu, od pierwszego udanego lotu. Niestety, często ręka ludzka nie dość jest silna, nerwy nie dość stałe i wytrzymałe, by w całej pełni wyzyskać te zdobycze techniki lotnictwa. Dlątego zainteresowani technicy starają się usilnie, by stworzyć jak najsprawniejszą pomoc dla człowieka prowadzącego samoloty. Wysiłki te nie pozostają bez skutku, owszem przynoszą nowe zdobycze, które lotnictwo stawiają na coraz wyższym stopniu postępu.

Parę miesięcy temu wynalazł amerykański inżynier Wensley automat, który zastępuje człowieka w pewnych określonych czynnościach mechanicznych. Automat ten daje sygnały, reguluje poziom wody w wodociągach, zastępuje kasjera i t. p.

W ostatnich zaś tygodniach udało się dwom francuskim inżynierom Boucherowi i Bernardowi wynalazek w ten sposób udoskonalić, że może on poniekąd zastępować pilota na samolocie. Nowy, raczej ulepszony wynalazek ten różni się od swego amerykańskiego pierwowzoru tem, że metalowy pilot nie przypomina swoją budową człowieka, ale jest zwykłym aparatem, który na samolocie spełnia wszystkie te czynności, przy jakich nie potrzeba myśleć, ale które wymagają spokoju nerwów i skupienia się.

Pod tym ostatnim względem metalowy pilot góruje nad człowiekiem.

Aparat ten polega na tak zwanych stabilizatorach. Zastępuje on elektryczne motory, wykonując swe „czynności" z większą energją i pewnością siebie, niż to się dzieje obecnie. Dalej, reguluje on zapas gazu czy to w momentach wzbijania się w górę, czy też obniżania lotu.

Pierwsze próby przeprowadzone z tym aparatem nietylko potwierdzają związane z nim nadzieje wynalazców, ale wprost przewyższają najśmielsze oczekiwania. W szczególności, aparat ten bezwzględnie zabezpieczył jednostajność samolotowego ruchu.

Również przy starcie okazał się on doskonałym. Zato przy lądowaniu wyszły na jaw pewne braki które, jak twierdzą wynalazcy, dadzą się bardzo łatwo usunąć, zapomocą pewnych zmian w konstrukcji.

Naturalnie, że ten metalowy pilot nie może zastąpić w zupełności człowieka. Tam, gdzie nieodzowna jest już praca umysłu, gdzie trzeba myśleć i orjentować się, musi człowiek spełniać te funkcje. Dzieje się to w ten sposób, że jeden z jadących kieruje aparatem w miarę tego, czy chce startować czy lądować, skręcając w lewo lub prawo. Uskutecznia on to zapomocą elektrycznego przyrządu. Za pociśnięciem guzika, aparat stosuje się momentalnie do woli człowieka.

Wynalazcy przystąpili do ulepszenia aparatu w kierunku usunięcia błędów przy lądowaniu. Najbliższe próby oczekiwane są przez świat lotniczy z ogromnem zainteresowaniem.

DZIAŁ MASZYN ROLNICZYCH

Nowy mały motor

Żyjemy w wieku maszyn. Tysiące inżynierów i techników wytęża swój umysł, by znaleźć sposób ekonomiczny zastąpienia pracy fizycznej nietylko mas robotniczych, ale poszczególnych jednostek, zmuszonych pracować osobno. Wprawdzie codziennie słyszy się głosy potępiające mechanizację pracy, jakoby przez to niby pozbawiano ludzi pracy i chleba. Ale to są głosy zacofanych i błądzących, którzy nie zdają sobie sprawy z tego, że przy każdej maszynie znajdują intensywną, a godniejszą człowieka pracę, ludzie zawodowo wykształceni, że maszyny wykonywują prace fizyczną, a prace lżejsze fizyczno-umysłowe pozostawiają nadal ludziom. Maszyny zatem tylko ułatwiają ludziom pracę i życie, ale za nich w części tylko pracują.

Maszyny znajdują dziś zastosowanie nietylko w wielkich fabrykach i przedsiębiorstwach, ale bywają z równie dobrym skutkiem i niemniejszym pożytkiem używane w małych przedsiębiorstwach i zwykłych pracowniach rzemieślniczych, którym stają się coraz więcej nieodzownemi środkami pomocniczemi. Więcej nawet: siła mechaniczna znalazła swoje zastosowanie w hotelach, wielkich i małych obejściach gospodarskich, kościołach i szpitalach, a nawet w każdem gospodarstwie domowem chociażby tylko w roli tak pospolitych odkurzaczy, maszyn do prania i t. p.

Najczęściej do pędzenia tych maszyn używa się elektryczności, gdyż przedstawia ona najmniej trudności i pozwala na utrzymywanie bezwzględnej czystości w całem obejściu. Nie wszędzie jednak i nie zawsze elektryczność mieć można. Wtedy motor spalinowe oddaje najlepsze usługi. Do mniejszych prac wystarcza zazwyczaj mały motor benzynowy, dla większych prac w rachubę wchodzić mogą tylko większe motory benzynowe, jak np. motory Diesla.

Znana powszechnie szwajcarska firma „Weber u Co." Uster (Zurych) wydała nowy mały motorek benzynowy, zajmujący bardzo mało miejsca, a nadający się do najróżnorodniejszych prac w zakresie gospodarczym. Nowy model, mimo że jest silnie, prawie że masywnie zbudowany, ma jednak wygląd maszyny delikatnej, a mimoto jest lekki i wysoce sprawny. Cylinder z umieszczonemi u boku wentylami wykonany jest ze specjalnego odlewu, tłok zaś z wytrwałego stopu metali lekkich. Wał korbowy zrobiony jest z pierwszorzędnej stali konstrukcyjnej szlifow. we wszystkich miejscach kontaktowych z łożyskami, łożyska zaś same wykonane z najlepszego metalu białego. Magnesy i karburatory pochodzą z najlepszych fabryk. Regulator precyzyjny sprawia, że ruch motoru utrzymuje się stały i równomierny, a specjalny przyrząd pozwala dowolnie, zależnie od potrzeby, powiększać lub pomniejszać szybkość i ilość obrotów motoru, tak, że i sprawność jego i wydajność pracy może być wedle potrzeby powiększana lub zmniejszana. Wszystkie te zalety stawiają nowe motorki „Webera i Co." ponad wyroby innych firm.

Użycie nowego motorku może być najróżnorodniejsze. Skuplowany z dynamomaszyną dostarcza siły i światła elektryczn. dla dworców, will, gospodarstw, hoteli, sanatorjów, nie mających połączenia, z powodu zbyt dalekiej odległości z elektrowniami. Szczególnie korzystać z nich mogą górskie zakłady klimatyczne i hotele, gdzie z powodu częstych obsunięć lawin śnieżnych i kamieni zwykle przewody są niepewne. Niezbędne one są nawet tam, gdzie siłę elektryczną i światło czerpie się z centrali; w tych wypadkach oddają pierwszorzędne usługi, jako motorki zapasowe, dostępne i każdej chwili zdolne do pracy i zneutralizowania defektu centralnej instalacji.

Ten sam motorek można skuplować bezpośrednio z pompą wodną, przenośną. Dostarczać on może wody poddostatkiem dla gospodarstw, dworów hoteli itp. W razie nagłej potrzeby można łatwo przewozić go z miejsca na miejsce i używać do celów ratowniczych przy zalewie suteren, piwnic, do wypompowania studni itp. Bardzo wielkie usługi oddaje taka pompa ogrodnikom i plantatorom kwiatów i roślin, gdyż mogą używać jej dowolnie do nawadniania swych plantacyj. W połączeniu z pompą o wysokiem ciśnieniu służy do gaszenia pożarów, polewania parków, placów, ulic i ogrodów.

Pozatem motorek „Webera i Co." nadaje się bardzo dobrze jako siła napędna, transmisyjna, dla małych młocarni, sieczkarni, śrutowników, maszyn do krajania buraków, ugniatania ziemniaków, krajania mięsa itd. W tych pracach oszczędza wiele czasu, sił zwierząt pociągowych i ludzkich; w dodatku praca wykonana bywa dokładniej i zawsze w swoim czasie.

P. W.

Pożyczki inwestycyjne w rolnictwie a krajowy przemysł maszyn rolniczych

Ze sprawozdań Państwowego Banku Rolnego wynika, że część udzielanych przez tę instytucję kredytów długoterminowych dla rolnictwa przeznaczona jest na finansowanie inwestycyj rolnych, przyczem pożyczki te rozwijają się ostatnio bardzo szybko, prześcigając inne dziedziny działalności kredytowej banku. Do dnia 1 sierpnia r. b. ogólna suma pożyczek, wypłaconych na inwestycje wynosiła przeszło 35 milj. złotych.

Fakt powyższy posiada dla naszego przemysłu maszyn rolniczych bardzo doniosłe znaczenie. Wiadomo bowiem, iż najważniejszy dział inwestycyjny w rolnictwie stanowi zakup i instalacja urządzeń mechanicznych, będących czynnikiem nieodzownym przy realizowaniu akcji intensyfikacji gospodarki rolnej. Dotychczas zbyt maszyn rolniczych w kraju, zwłaszcza o ile chodziło o średnią i drobną własność rolną był ściśle uzależniony od każdorazowych zbiorów i w związku z tem konjunktury rynkowe ulegały ciągłym, zarówno dla przemysłu, jak i dla samego rolnictwa, szkodliwym fluktuacjom.

Realizacja programu intensyfikacji gospodarki rolnej wymaga przedewszystkiem ciągłości i planowego rozwoju. Dlatego też akcja Banku Rolnego, zmierzająca do zaopatrzenia rolnictwa w najbardziej niezbędne fundusze inwestycyjne, jest rzeczą ze wszech miar pożądaną i niezawodnie wywrze wpływ dodatni na rynek, a co wślad za tem idzie i na produkcję maszyn rolniczych, gdyż umożliwi rolnikom planowe uzupełnianie swych inwestycyj technicznych niezależnie od takiego lub innego wyniku zbiorów.

Oczywiście, pomoc kredytowa w dzisiejszych swych rozmiarach jest jeszcze bardzo szczupła, sądzić jednak należy, iż z czasem rozszerzy swój zakres i stanie się poważnym bodźcem przy zwiększeniu się krajowego zapotrzebowania.

O jedno tu wszakże należy usilnie ubiegać, mianowicie, aby fundusze płynące z długoterminowych pożyczek rolniczych na inwestycje nie odpływały zagranicę na zakup fabrykatów obcych, lecz pozostawały w kraju, zasilając przemysł rodzimy, przechodzący dziś okres tak poważnego przesilenia.

K. G.

Doniosły wynalazek dla rolnictwa

Najnowszym wynalazkiem w dziedzinie rolnictwa jest t. zw. gilzogranum — naczynie do sadzenia roślin, którego istota polega na tem, że wszelkie rośliny można sadzić bez żadnego nawożenia, nietylko na piaskach, ale nawet na nieużytkach, a mimo to otrzymuje się niebywałe plony. Do siewu tego wystarczy jednorazowa orka w dowolnym czasie. Dzięki gilzogranum otrzyma się z 1 ha 50 podw. centnarów zboża po wysadzeniu 10 kg. ziarna, tymczasem dziś przy uciążliwej pracy po wysianiu 200 kg. ziarna otrzymujemy 12 podw. centnarów zboża.

Wynalazca gilzogranum p. Kwieciński Jan wydał broszurę (172 strony) z 3 planami i 4 fotografjami, (cena 5 zł) p. tyt. „Spółdzielnia Rolno - Wytwórcza źródłem dobrobytu powszechnego". W bież. miesiącu, dzięki poparciu Min. Komunikacji wynalazca urządza wzdłuż torów kolejowych próbne działki pokazowe żyta i pszenicy po 50 m², na które potrzeba 800 sztuk gilzogramów, których cena narazie wynosi pół grosza, a niedługo jeszcze stanieje (!)

Przemysł ceramiczny w Polsce

Przemysł ceramiczny w Polsce ma wszelkie warunki rozwoju, tylko niestety czynniki właściwe zbyt małą zwracają uwagę na ten dział produkcji krajowej, która przy życzliwej opiece mogłaby całkowicie wyrugować importowany przemysł zagraniczny, co ze względu na aktualne zagadnienie uzdrowienia naszego bilansu handlowego niezmiernie jest ważne. Mimo nawet niesprzyjających warunków przemysł ceramiczny w Polsce zdołał uzyskać wysoki poziom techniczny. Jednym z największych, bodaj czy nie największym, tego rodzaju przedsiębiorstwem w Polsce są Pomorskie Zakłady Ceramiczne w Grudziądzu, wyrabiające dachówkę wysokiej wartości. Ciekawa jest niezmiernie historja rozwoju tych zakładów, które pod nieudolnem kierownictwem chyliły się już do upadku, aż dopiero przejęcie tych zakładów przez znanego przemysłowca p. inż. Handzelewicza i pod umiejętnem a sprężystem kierownictwem p. dyr. Kazimierza Niewinowskiego od r. 1926, zakłady, znajdujące się w kompletnej ruinie, zaczęły się szybko podnosić i dziś osiągnęły zadziwiający rozkwit, którego jesteśmy świadkami. Dość powiedzieć, że Pomorskie Zakłady Ceramiczne zdobywają sobie nawet rynki zagraniczne, a ostatnio z Turcji fabryka otrzymała poważne zamówienia.

Dziś zakłady te nietylko, że ustabilizowały swą stronę materjalną, lecz co niemniej ważne podniosły gatunkowość swej produkcji, jak i solidarność kupiecką, wyrażającą się w terminowej obsłudze swej klienteli. Przedsiębiorczość i rozmach pracy p. inż. Handzelewicza nie ogranicza się tylko do samych zakładów, lecz obejmuje pokrewny dział produkcji, t. j. na szeroką skalę zapoczątkowany wyrób cegieł. W tym celu p. inż. Handzelewicz nabył zrujnowaną i bezczynnie stojącą cegielnię Świerkocin, która została przebudowana i wyposażona w najnowsze urządzenia techniczne. Cegielnia ta produkuje dreny (sączki) w ilości do 15.000.000 sztuk rocznie i wszystko wskazuje na to, że wydajność cegielni stale będzie wzrastać, co znów będzie miało niesłychanie ważne znaczenie dla rolnictwa. — Wspominając w krótkości o pocieszającym objawie rozwoju naszego przemysłu ceramicznego, chcemy zarazem podkreślić fakt, że mimo nawet niesprzyjających warunków, przemysł ten pod dzielnem kierownictwem rozwija się i obala zakorzenioną u nas legendę, że tylko obcokrajowcy i obconarodowcy są filarami naszego przemysłu.

O zwiększenie wywozu cementu

Ku usprawnieniu i zracjonalizowaniu organizacji eksportowej

Eksport cementu, stanowiący zarówno dla bilansu handlowego, jako też dla wewnętrznej gospodarki ważny element, wykazał w ostatnim roku poważne cofnięcie się. Gdy bowiem w roku 1927-ym wyeksportowano 145.379 t. za 10.530.000 zł., eksport w przeciągu 9 miesięcy 1928 r. wyniósł tylko 83.210 t. wartości 6.017.000 zł., przyczem zauważyć trzeba, że fabryki naogół nie rozporządzają w obec-

nym momencie poważniejszemi zapasami na eksport, skutkiem czego w ostatnich 3 miesiącach roku, suma dotychczasowego eksportu nieznacznie się tylko zwiększy.

Z uwagi na okoliczność powyższą i ze względu na to, że racjonalne i planowe ujęcie eksportu stanowi podstawę normalnego biegu wielu nowych cementowni, Państwowy Instytut Eksportowy zwołał na dzień 12 bm. konferencję przedstawicieli wszystkich fabryk cementu w Polsce, aby omówić sytuację obecną i stworzyć podstawy dla programu i rozmiarów eksportu na przyszłość.

Konferencja wydała rezultaty dobre. Skonstatowano szereg okoliczności, które wpływały w roku bieżącym hamująco na rozwój eksportu, ustalono przybliżony rozmiar produkcji na czas najbliższy, spodziewaną konsumcję wewnętrzną i ustalono aproksymatywną kwotę, która będzie mogła być przeznaczona na eksport.

Z cyfr, które stwierdzone zostały, wynika, że już w roku przyszłym będzie eksport cementu znacznie wyższy, aniżeli w latach poprzednich. Przyczynią się do tego niewątpliwie także pewne zamierzenia w kierunku usprawnienia i zracjonalizowania organizacji eksportowej, co nastąpi także w najbliższym czasie.

Światowe ceny na drewno okrągłe

We wrześniu rozpoczęły się w poszczególnych państwach przetargi na drzewo inaugurując tegoroczny sezon na drewno okrągłe. Z większych krajów narazie dopiero przetargi Finlandji dostarczają materjału do oceny sytuacji. Na podstawie dotychczasowych wyników sądzić można o poważnej zniżce cen na rynku finlandzkim mimo znacznego zmniejszenia wyrębów. Ograniczenie podaży bardzo znaczne w stosunku do roku ubiegłego nie mogło jednak ograniczyć spadku cen, który wobec światowego znaczenia Finlandji jako producenta drewna, mieć będzie ogólno - europejskie znaczenie. Jedynie ceny na papierówkę mają tendencję bardzo mocną, podniecaną przez rozwój fińskiego przemysłu papierniczego. Niewątpliwie sytuacja Finlandji odbije się również na rynku polskim, w szczególności na rynku papierówki, ponieważ zmniejszony jej wywóz z Finlandji wywołać musi wzrost popytu na papierówkę polską w Niemczech i dalsze jej wyciąganie z Polski w ilościach przekraczających normalny przyrost.

Organizacja Syndykatu Fabryk Papy Dachowej

Jako dalszy etap konferencji w Katowicach fabrykantów tektury surowej i papy dachowej, odbytej 22 września r. b. odbyło się w Warszawie w lokalu Polskich Hut Żelaznych w tych dniach zebranie fabrykantów papy w sprawie organizacji Syndykatu. Omówiono między innemi sprawę kwotyzacji tektury surowej. Na zebraniu tem specjalnie akcentowano fakt, że nie będzie to kartel, mający na celu podwyższenie cen, lecz syndykat, którego najważniejsze zadania będą: unormowanie rynku, standardyzacja papy dachowej i jej surowca oraz propaganda na rzecz zaufania konsumentów do papy, która jest i pozostanie najodpowiedniejszym i najtańszym sposobem krycia dachów. Następne i ostateczne zebranie w tej sprawie odbędzie się w Katowicach między 12 a 19 listopada r. b.

Z rynku materjałów budowlanych, metali i wyrobów metalowych.

MATERJAŁY BUDOWLANE.

Poznań, 31. 10. Firma Gustaw Glaetzner, Centrala materjałów budowlanych i dachówek, notuje następujące ceny: Cegły murarskie „iłówki" za tysiąc sztuk 70,00 zł, loco cegielnia; cegły murarskie tonówki za tysiąc sztuk 75—85 zł, loco cegielnia; dachówki za tysiąc sztuk 150,— zł loco cegielnia; wapno budowlane za 100 kg. 3,80 dla odsprzedawców, a 4,00, dla konsumentów loco Wapienna lub Piechcin; cement portlandzki za 100 kg. 7.25 zł, loco cementownia wyłącznie opakowania, osobno za beczkę 3,40 zł, za worek papierowy 0,55 zł. Wszystkie następne ceny rozumieją się loco składnica w Poznaniu: Cement portlandzki za beczkę 180 kg. 20 20 zł; za beczkę 200 kg. 24.00 zł; za worek 50 kg. 6.75 zł; wapno budowlane za 50 kg. 2,60 zł; wapno hydrauliczne za beczkę 150 kg. 12,00 zł; papę dachową m. kw. nr. 80 — 1,10 zł; nr. 100 — 0,90 zł; nr. 125 — 0,75 zł; nr. 150 — 0,65, nr. 200 — 0,50 zł; papa izolacyjna za metr kwadratowy 3,00 zł; za przykrojenie podług miary 10 proc. zwyżki; smoła destylowana za 100 kg. brutto za netto 35,00 zł; lepnik za 100 kg. brutto za netto 34,— zł; trzcina sufitowa w wałkach po 20 Okw. m. z drutem cynkowanym za wałek 4,50 zł; z drutem żarzonym 4,20 zł; przy dostawach całowagonowych ceny odpowiednio zniżone.

Lublin, 31. 10. Na rynku wapna w ostatnich czasach daje się zauważyć brak ożywienia, notowano: wapno nawozowe zł. 35, hydrauliczne zł. 63 za 1 tonę franco st. Lublin. Tendencja słaba.

DRZEWO.

Warszawa, 31. 10. Notowano za 1 m.³ franco wagon st. Warszawa w hurcie, w nawiasach ceny detaliczne. Sosna: deski i bale stolarskie 140—160 — (180, — stolar. boczne bez sęków 150—160 — (190), deski obrzynane ½ cala od kantu 80—85 — (115) — ¾ 95—100 — (120), — 5/4 i 6/4 115—120 —(130), bale obrzynane 120 — (140), kantówka obrzynana niewymiarowa 115 — (140), — wymiarowa dług. 7 mtr. szeroka od 20 cm. 140 (—), ciosana 85 — (105), łaty również świerkowe 120 — 125 — (140), deski heblowane i szpuntowane 140 — (160). Dąb: materjał stolarski wszystkich grubości 175 — (230), 1" posadzkowy 150 — (—). Jesion stolarski wszystkich grubości 220 — (260). Grab: stolarska 180 (200 ładny), krót. (240—260). Olcha: stolarska 90—110 — (140). Brzoza stolarska 110 — (150). Buk: stolarka 140 — 190. Na rynku drzewa opałowego notują za tonę, franco wagon stacja Wileńska. Drzewo I gat. (piek.) sosnowe 44, — szczapowe olszowe 41, — brzozowe 41, — dębowe 39, — rąbane sosnowe 62. Na rynku warszawskim tendencja jest w dalszym ciągu słaba tylko niektóre wymiary materjału budowlanego znajdują zbyt. Zatamowanie eksportu powoduje zniżkę materjału eksportowego i w rezultacie zniżka ta odbija się na towarze z rynku wewnętrznego. Zapasy na rynku warszawskim są duże szczególnie bloków, które przygotowano na wypadek ewentualnego eksportu do Niemiec.

METALE I WYROBY METALOWE.

Warszawa, 31. 10. Dom handlowy A. Gepner w Warszawie, Grzybowska 27, notuje nast. ceny orjentacyjne za 1 kg. w zł.: cyna Banka w blokach 12, ołów hutniczy 1.15, cynk hutniczy 1.35, antymon 2,40, aluminjum 5, blacha cynkowa — cena zasadnicza 1,60, blacha mosiężna 3.60 — 4.50, blacha miedziana 4.40.

Katowice, 31. 10. Surówka odlewnicza Huty Pokoju Nr. 1 (Friedenshuette P. G. S.) oraz Górnośląskich Zjednoczonych Hut Królewskiej i Laury — reprezentacja Towarzystwa dla Sprzedaży Surówki Żelaznej, Sp. z ogr. odp. w Warszawie, Sienna 11, cena za tonę 210 zł. loco stacja wysyłająca.

Warszawa, 31. 10. Rynek drutu i gwoździ cechuje obecnie znaczny spadek obrotów. Miesiąc październik przeszedł powyżej przewidywań, gdyż fabryki posiadały wielką ilość zamówień prywatnych (prow. i jonaln.), jak również rządowych. Dla ruchu budowl. i wykańczania robót nowych pogoda była nadzwyczaj sprzyjająca. Fabryki ograniczyły obecnie produkcję o ca 10%, dostosowując się do potrzeb rynku, jednak spodziewają się jeszcze w tym sezonie nieznacznego wzmożenia popytu. Za 100 kg. loco stacja odbiorcza notują ceny zasadnicze gwoździe 65 zł., druty ocynkowane 97, wszelkie inne gatunki drutu 80. Do cen tych dolicza się za wymiar i gatunek według specjalnych cenników. Zależnie od rozmiarów zakupów specyfikacji i warunków płatności udziela się rabatu na gwoździe i druty ocynkowane do 5%, na inne druty do 10%.

ZŁOTY W DNIU 31. 10. 1928 R.

Gdańsk przekaz 57.76—57.91, gotówka 57.79—57.94, Berlin przekaz na Warszawę 46.925—47.125, gotówka grube 46.825—47.225 drobne 46.80—47.20, Zurych przekaz 58.225, Londyn przekaz 43.25, N. Jork przekaz 11.25, Ryga przekaz 58.65, Medjolan przekaz 214.10.

◆ PRZETARGI ◆ SUBMISJE ◆ LICYTACJE ◆

PRZETARG.

Wydział IX Oświaty i Kultury Magistratu m. stoł. Warszawy ogłasza przetarg na wykonanie i dostawę większej ilości mebli dla szkół i przedszkoli miejskich, oraz przyrządów gimnastycznych. Rysunki, opisy sprzętów i warunki dostawy przeglądać można codziennie w godzinach od 12 do 15 po południu w Sekcji Gospodarczej Wydziału, Senatorska 14, poprzeczna oficyna, IV piętro. Termin składania ofert do dnia 20 listopada 1928 r.

Nacz. Wydz.: **A. Zwanowski.** Kierownik Sekcji I: **Podlewski.**

PRZETARG OFERTOWY.

Dyrekcja Poczt i Telegrafów w Poznaniu ogłasza niniejszem przetarg na dostawę: 6 wozów do doręczania paczek, 12 wózków ręcznych czterokołowych i 6 wózków ręcznych dwukołowych.

Oferty z podaniem cen należy złożyć w zamkniętej i zalakowanej kopercie z napisem „Oferta na dostawę wozów i wózków pocztowych" w Biurze Prezydjalnem Dyrekcji Poczt i Telegrafów pokój 199, najpóźniej do 23 listopada 1928 r. godziny 12-tej. — Osobne odpowiedzi w razie nieuwzględnienia złożonych ofert nie będą udzielane.

Prezes: **Wł. Kaźmierski.**

PRZETARG.

Urząd Wojewódzki — Dyrekcja Robót Publicznych w Krakowie ogłasza niniejszem publiczny przetarg ofertowy na urządzenie instalacji światła elektrycznego, dzwonków, telefonów i sygnalizacji w gmachu Kliniki Ginekologiczno-Położniczej U. J. w Krakowie.

Plany instalacyjne oraz warunki ogólne i szczegółowe przetargu przeglądać można w biurze kierownika budowy kliniki ginekologicznopołożniczej.

Oferty o cenach stałych, sporządzone ściśle według obowiązujących przepisów, należy składać w biurze Naczelnika Oddziału Budowlanego Dyrekcji Robót Publicznych, Kraków, Rynek gł. Krzysztofory II. w terminie do dnia 12 listopada 1928 r. do godz. 10-tej. Otwarcie ofert nastąpi w tym samym terminie o godz. 11-tej.

Urząd Wojewódzki, Dyrekcja Robót Publicznych zastrzega sobie wolny wybór ofert, ewentualnie nieprzyjęcie żadnej z nich.

W Krakowie, dnia 23 października 1928 r.

Za Wojewodę: **Inż. Henryk Dudek m. p.**, Dyr. Robót Publ.

PRZETARG PUBLICZNY

na sprzedaż instalacji parowej w Kościelcu. — W dniu 19-go listopada 1928 r. o godz. 13-tej odbędzie się w majętności Kościelec, pow. kolskiego, przetarg publiczny na sprzedaż instalacji parowej, znajdującej się w spalonym młynie maj. Kościelec. Przetarg wymienionej instalacji parowej rozpocznie się od ceny wywoławczej 2000 złotych.

Dyrekcja Kolei Państwowych w Katowicach zwraca uwagę na mający się odbyć w dniu 10 listopada 1928 r.

PRZETARG PUBLICZNY

na wykonanie instalacji elektrycznego oświetlenia na dworcu Herby Śl. oraz urządzenie mechaniczne stacji wodnej na stacji Herby Śl.

Szczegóły przetargu ogłoszono w „Monitorze Polskim" nr. 251, z dnia 30. 10. 1928 r. i w „Epoce" nr. 299, z dnia 28. 10. 1928 r.

Dyrekcja Kolei Państwowych w Katowicach.

PRZETARG.

Na sprzedaż 728 m³ drewna użytkowego sosnowego, 284.88 m³ drewna użytkowego dębowego, 183 m³ drewna użytkowego olszowego, 112.24 m³ drewna użytkowego brzozowego i 49.81 drewna użytkowego jodłowego i świerkowego z Nadleśnictwa Błogie odbędzie się dnia 20 listopada 1928 r. o godzinie 12-tej w lokalu Dyrekcji Lasów Państwowych w Radomiu przy ul. Lubelskiej 53.

Drewno położone na zrębach odległych od stacji kolejowej Jeleń, Bratków i Tomaszów od 3 do 12 klm. — Informacyj udziela Dyrekcja L. P. w Radomiu oraz Nadleśnictwo Błogie.

Dyrekcja Lasów Państwowych w Radomiu.

Magistrat miasta Kórnika ogłasza

KONKURS

na wykonanie dwóch studzien artezyjskich w mieście Kórniku w roku gospodarczym 1929/30.

Oferty w zamkniętych kopertach z napisem „Oferta na studnie artezyjskie" należy nadsyłać do Magistratu w terminie do dnia 10 listopada 1928 r. — Nieuwzględnione oferty pozostaną bez odpowiedzi.

Magistrat.

(—) **T. Wolniewicz,** burmistrz.

OGŁOSZENIE.

51 pułk piechoty strzelców kresowych ogłasza przetarg na urządzenie pralni mechanicznej i suszarni w koszarach pułkowych w Brzeżanach. Urządzenie pralni ma się składać: z maszyny pralniczej, wirówki (wyżymaczki), maszyny do płókania, suszarni oraz dodatkowych urządzeń: silnik ropowy, kocioł pionowy, płomienno-rurkowy, przewody parowe, transmisja, komplet pasów. Zapotrzebowanie bielizny wynosi około 1500 kg. tygodniowo. — Termin składania ofert do dnia 20 listopada 1928 r. — Bliższych informacyj można zasięgnąć w Kwatermistrzostwie 51 pułku piechoty strzelców kresowych.

Brzeżany, dnia 25 października 1928 r.

Kwatermistrz pułku: **Zukowski,** major.

OGŁOSZENIE.

Masa Konkursowa upadłej firmy „Mielec" w Mielcu sprzeda z wolnej ręki następujące maszyny: 1) wyrówniarkę, filungarkę i frezarkę, wszystkie firmy Teichert Sohn Liegnitz; 2) tokarnię firmy Libmann Machauf; 3) gater firmy Blumde — Blomberg; 4) piłę do lamowania; 5) wiertarkę firmy Framag.

Wszystkie maszyny można oglądać w dnie powszednie w dawnej hali stolarskiej w Mielcu.

Oferty nieostemplowane na kupno maszyn w całości lub pojedyńczo wnosić należy do Sądu Powiatowego w Mielcu do L. cz. 2/25 do dnia 15 listopada 1928 r.

PRZETARG PUBLICZNY

na dostawę różnych materjałów potrzebnych na r. 1929, a to: wyrobów żelaznych, tkanin, wyrobów gumowych, skórzanych, powroźniczych, szmuklerskich, szklanych, fajansowych, farb, pokostów, wyrobów szczotkarskich i z drzewa, odpadków bawełnianych oraz materjałów i przyborów kancelaryjnych i t. d. z terminem wniesienia ofert do dnia 15 listopada 1928 r. godziny 12-ej w południe.

Sprzedaż, dzierżawy, personel, zastępstwa.

KOMPLETNY UŻYWANY TRAK

Jaehne & Sohn na łożyskach kulkowych w dobrym stanie jak nowy, 700 m|m przepustu, z dolnym zapędem, z piłami, wózkami, gotowy do postawienia i tarcia, sprzeda okazyjnie

firma **REINHOLD BRAMBACH** tartaki **Czarnawoda.**

6697

Ciężka podwójna strugarka

800 suwu i 2300 ruchu poprzecznego za możliwą cenę do sprzedania

Richard Migge, Gdańsk 6638

Zamiast ETABLOWANIA NOWEJ PLACÓWKI, nadarza się dla dzielnego a uczciwego ELEKTROTECHNIKA sposobność — —

WSTĄPIENIA (w miejsce obecnego kierownika) lub UDZIAŁU

w renomowanem przedsiębiorstwie, bez przerwy czynnem od 1890 r. Zgłoszenia pisemne z podaniem kwalifikacji zawodowej oraz referencyj do administracji „Rynku Metalowego i Maszyn." pod nr. 6643.

Na sprzedaż

lokomobila

R. Wolfa, ciśnienie robocze 7 atm, siła do 35 koni, pow. ogrzewalna 18,38 m².

Zgłoszenia do administracji „Rynku Metalowego i Maszynowego" pod nr. 6692.

Do sprzedania

2 samochody ciężarowe

jeden marki Büssing 5 tonnowy, może być używany z przyczepką; drugi marki Austro-Fiat 3½ tonnowy posiada

Lubelski Syndykat Rolniczy Sp. Akc. w Lublinie

Samochody są w dobrym stanie, gotowe do drogi.

6583

Gorzelnia

6660

Urządzenie gorzelni w całości lub też pojedyńcze maszyny i aparaty natychmiast na sprzedaż.

Zgłoszenia przyjmuje

St. Kraszewski, Bydgoszcz, Zamojskiego 23

PASY TRANSMISYJNE wielbłądzie i skórzane

używane, 80%, do użytku do 400 m/m okazyjnie sprzedamy.

6635A. **E. JUDA, Warszawa, Bagno 10** (Sklep 33)

Silniki parowe ze stawidłem wentylowem

100, 120, 150, 360 KH, **Kotły parowe** 10, 30, 50, 60, 80, 190 m², 8—11 atmosf. **Elektro-Generatory, Pompy parowe opuszczalne, Pompy szybowe** 200—1000 litrów na minutę, do 200 metrów siły wyciekania, **Lokomobile** sprzedaje tanio 6707

F. KREYSA - STANKAU.

NA SPRZEDAŻ:

komin fabryczny

z blachy, 3 mm. 3 części po 4 m., średnica 400 mm;

żóraw

(Laufkatze) kompl., długość belki 9,50 m N. P. 26;

3 kasy ogniotrwałe

fabr.: Arnheim, Berlin (duża); Fahnkow, Berlin (mniejsza); Stahlpanzer (mała);

belki żelazne

N. P. 20 do 34 w długościach do 12 m. Zgłoszenia do administracji „Rynku Metalowego i Maszynowego" pod nr. 6655

Przy wszelkich zakupach prosimy powoływać się na „Rynek Metalowy i Maszynowy"

6674

Z powodu zmiany urządzenia cegielni

2 CEGLARKI ewtl. z walcami

w najlepszym stanie do sprzedania.

1 ceglarka o wydajności 1500 cegieł na godzinę
1 „ „ „ 1000-1100 „ „ „

Zgł.: Th. Daniel, Leszno
(Wielkopolska) Skrz. pocztowa 10

KOCIOŁ STROMORURKOWY

nieużywany systemu Möller, 150 m² powierzchni ogrzewalnej, 14 atmosfer ciśnienie ruchu, razem z przegrzewaczem z masy konkursowej, **tanio** do sprzedania. Zgłoszenia i oferty pod liczbę 6705 do administracji „Rynku Metalowego i Maszynowego".

„R. Met."

WARUNKI DLA INSERENTÓW I ABONENTÓW:

CENY OGŁOSZEŃ: 1/1 str. 130 zł, ½ str. 75 zł, ¼ str. 45 zł, 1/8 str. 25 zł, 1/16 str. 15 zł. Na I. str. okładki 100%, na II. i IV. str. 50%, na III str. 30% dopłaty. — Artykuły opisowe z dopłatą 100%. — Dostarczenie kliszy autotypij z wyraźnych fotografij po 14 groszy za cm². W Gdańsku obowiązują powyższe ceny w guldenach. Ogłoszenia z zagranicy oblicza się według osobnej taryfy. W wydaniach specjalnych obowiązuje taryfa inna. Miejscem wykonania zleceń i zapłaty jest Poznań; w kwestjach spornych miarodajny jest Sąd Powiatowy (Okręgowy) w Poznaniu. Na wypadek skargi sądowej, nadzoru sądowego lub konkursu przyznane rabaty upadają. Konto czekowe P. K. O. w Poznaniu Nr. 202-796.

Redaktor naczelny przyjmuje od 12—13 z wyjątkiem soboty.